

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling. f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Secretaris, M. A. VAN HEEKEREN, 791 Loosduinscheweg, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb. Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.—

3 Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).
 Zij die f 5 of meer contributeeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Inhoud van dit nummer.

Voor den Noodlijdenden Javaan. — De toestand op Curaçao. — Nijverheids-ondernemingen in Ned.-Indië. — Nederlandsche Kamer van Koophandel te Smyrna. — Oost-Ind. Berichten. — West-Ind. Berichten. — Moederland en Koloniën. — Van Vreemde Koloniën. — Ingezonden. — Errata. — Voornaamste Inhoud van Ned. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail. — Feuilleton.

Voor den Noodlijdenden Javaan.

Aan een particulier schrijven uit Solo aan onze Presidente ontleenen wij het volgende:

Geachte Mevrouw!

Van den Heer A. v. Emmirik, vernam ik, dat u veel belang stelt in de door hem gestichte Witte Kruis Kolonie en dat is de reden, waarom ik u over die inrichting het een en ander wil mededeelen. Ik was begin van deze maand voor gezondheid via Magelang naar het gezondheids-establisement Merbaboe gegaan en keerde via Salatiga terug. Daar ik den heer v. E. voor ± 16 jaar goed gekend had, doch na dien tijd niet meer ontmoet, doch wel veel van hem had gehoord uit couranten, besloot ik van de gelegenheid gebruik te maken, om hem op te zoeken. Omstreeks 4 paal vóór Salatiga zag ik van af een heuvel een complex gebouwen in een dal liggen, omringd door versch onttongen gronden waarvan, naar mijn schatting ± 50 bouw met djagong en cassave beplant waren. De netheid van aanleg en goed onderhoud toonde aan, dat hier een Europeaan de hand in had. Bij de nederzetting gekomen, stapte ik van mijn paard en vroeg aan een javaansche vrouw of hier de heer v. E. woonde, welken heer ik wenschte te ontmoeten. De heer v. E. bewoont met zijn gezin een javaansche woning, zeer eenvoudig en schaars gemeubileerd; doch alles zag er netjes uit. Na eenige oogenblikken heette de heer v. E. mij welkom en maakte ik kennis met

zijn vrouw en kinderen. Mevr. v. E. is een jonge Engelsche, met vriendelijk innemend gelaat, spreekt vrij aardig Hollandsch en ik kon mij niet begrijpen, hoe twee zulke beschaafde menschen zich zoo voor een troep bedelaars kunnen opofferen. Na een poosje met den heer v. E. te hebben zitten praten over de kolonie, leidde hij mij rond. Het eerst kreeg ik zijn woning te zien, bestaande uit een kleine pendoppo, waarachter 2 of 3 kamers. Het huis is van hout en bamboe met pannen gedekt, en heeft een aarden vloer.

Mevr. v. E. was juist bezig, toen ik kwam, met wonden van bedelaars te verbinden, en de sublimaat-oplossing en de jodoform stonden nog op tafel. Dageelijks worden hier honderden behandeld. Er is in de kolonie voor zware zieken een hospitaal en de dokter djawa komt hier 3 maal in de week, om de zware zieken te behandelen. Het gouvernement geeft gratis medicijnen. Na het woonhuis kreeg ik de keuken te zien. Hier wordt gekookt voor ± 350 menschen, alsmede voor de fam. v. E. Het ziet er hier zindelijk uit en het keukenpersoneel bestaat uit gewezen zieke bedelaars. De menschen zagen er gezond en vroolijk uit. De heer v. E. wees mij o. a. een man aan, die vol vuile ziekten op de nederzetting was gekomen en nu zoo gezond als een visch en zeker niet de minste van het keukenpersoneel was. Na de keuken was een loods aan de beurt, waar ouden van dagen dagelijks worden gevoed, en geringen arbeid moeten verrichten, als onkruid uit de aanplant halen. De gezonde krachtige menschen worden naar de ontginning en de aanplant gezonden, om daar te arbeiden en komen om 11 uur thuis, krijgen eten en gaan dan weer van 2 tot 6 uur naar hun werk. Vervolgens liet de heer v. E. mij de school zien. Alle huizen zijn van bamboe met pannen gedekt, om brand te voorkomen. De school is speciaal voor kinderen, en begint om 11 uur, omdat de kinderen eerst een lichten arbeid op het veld moeten doen. Ze leeren hier javaansch, schrijven, lezen en een beetje rekenen, en dat geschiedde met veel ijver en lust. Hoewel vele Europeanen daar op tegen zijn, vind ik het zoo slecht nog niet, dat een javaansche landbouwer die vakken kent, daar dat hem uitstekend te pas kan komen en meerdere ontwikkeling hem niet zal schaden doch tot zijn voordeel zal zijn.

De heer v. E. vertelde mij, dat het zijn plan was, om met 100 van zijn beste menschen naar Sumatra te gaan en daar land te ontginnen, en dan geregeld menschen van de Witte Kruis Kolonie te laten komen, zoodat feitelijk die stichting het herstellingsdoel wordt. Het volgende jaar hoop hij het zoover te brengen, dat hij geen hulp van buiten meer behoeft, en voldoende producten zal hebben, om in het onderhoud van allen te voorzien, en ik moet u zeggen dat, na alles wat ik gezien heb, ik dat niet onmogelijk acht.

Ik heb dan ook een hoog denkbeeld van de stichting van v. E. gekregen, en raad een ieder aan, dien man te ondersteunen. Wanneer nu het gouvernement een besluit uitvaardigt, — dat alle landloopers naar de Witte Kruis Kolonie moeten worden gezonden en de heer v. E. dan die menschen, eventueel nadat ze hersteld zijn, naar Sumatra zendt, zou dat een groote stap in de goede richting zijn. Ik kan dan ook de W. Kr. Kolonie ten zeerste bij u aanbevelen.

den rang van demang en den, aan zijn ambt verbonden, naam van Melaja. (De aanvoerder der nijaga's van den Naga heet steeds demang Mangoeng Gending). Hij is gekleed in 't dubbele hofkleed (kampoh of dodot), met den gordel, moga, den witten borstrok, hotang en het galabuis, sikapan.

Op den incingedraiden wrong (kontjir) over den nek afhangelende haren, draagt hij den zwarten (op den garebagg-dag en bij andere groote feesten den witten) ongeranden hofhoed, koeleok (ireng en poetih, hoog javaansch wangkidan tjemeng en petak) en als edelman, zij 't ook van minderen rang, voert hij den keris (doeswoeng) achter in den gordel.

Als tijdelijk bewaarder van de vorstelijke poesaka draagt hij de tjindi-zijden samir (band), wier uiteinden met gouden bloemen en franjes getooid, of de borst aaneengehaakt zijn, om den hals. Gouden soemping's (oorsieraden) omgeven zijn ooren en geurige bloemensnoeren (ontjen) hangen daarvan op de schouders af. Dergelijke bloemen omkransen ook den kringreep (okiran).

Hij heeft dan zestien klankbekkens onder het bereik van zijn beide, met knodsvormige taboeks gewapende, handen, maar de ongewone grootte van het instrument (dat ongeveer vijf schreden lang is) eischt, dat een tweede nijaga, tegenover hem op den vloer gezeten, een deel der lage tonen voor zijne rekening neemt.

Dat de bekkens in de vierkante openingen van het houten raamwerk (rantjakan) op twee onderlangs gespannen koorden of ledereen riemen (djanget) rusten, zal wel genoegzaam bekend zijn, minder misschien dat ook de schuinoprijzende zijranden van die rantjakan met geurige bloemensnoeren behangen zijn.

De loerah leidt de zangwijzen (gending) in, door de spaarzame toonvallen der andere instrumenten gesteund of weeft zijn zachte, weemoedige klagtoon door een krachtig allegro van saronklanken heen.

Deze speeltuigen staan achter hem in één rij geschaard; in het midden de zware demoeng; daarnaast aan iedere zijde een saron in engeren zin en rechts nog een kleinere peking. Al deze saron's dragen, zven vrij zware geelbronzen klankstaven (wilahan) op de randen hunner rantjakan's steunend en daar door metalen pennen op hun plaats gehouden.

Onder de beide uiteinden dezer staven en om de daarin

De toestand op Curaçao.

De Nieuwe Courant schreef in haar nummer van den 30en April, ll. over bovengenoemd onderwerp het volgende:

De Petit Bleu bevat uit New-York een bericht, sensationeel, zooals het blad er voortdurend zijn lezers biedt, betreffende den nood in onze kolonie Curaçao.

Door de droogte, zoo wordt gemeld, is de ellende er groot en algemeen; de geheele veestapel door gebrek aan voedsel en water vernietigd; de velden in woestijnen herschapen.

Geld om wellen te slaan is er niet, en zelfs aan de bevolking zou het drinkwater gaan ontbreken. Er zou een beroep worden gedaan op de liefdadigheid der Vereenigde Staten. Tot overmaat van ramp zou de voornaamste eigenaar van de fosfaatmijn te Santa Barbara het voorstel van het gouvernement hebben afgewezen, om de exploitatie te hervatten.

Voorts meldt het blad nog, dat de New-York Times een onderzoek op het eiland zelf zal doen instellen.

We informeerden naar den toestand ter plaatse hier ter stede, waar men dien het best kent, en vernamen, dat het bericht van het belgische blad als zeer overdreven moet worden beschouwd. Dat er groote droogte en groote sterfte onder den veestapel heerscht, is bekend; na de jongste mail echter kwamen er dienaangaande geen nadere berichten in. Het gouvernement is in onderhandeling met de eigenaars der mijnen, om te komen tot een weder-uitvoer der mijn-producten.

Wij kunnen niet nalaten onze bevreesing te kennen te geven, dat het blad, hetwelk zich onlangs ons verwijt aan de nederlandse pers over de, o. i. door deze betoende weinige belangstelling in al hetgeen onze koloniën betreft, aantrok, het eerst noodig achtte om inlichtingen in te winnen betreffende den toestand op Curaçao, toen een buitenlandsch blad daarover een verontrustend bericht bevatte.

In ons nummer van den 9en April, ll. namen wij reeds in ons overzicht van de west-indische berichten uit de Vrijmoedige een noodkreet op, waarin gewezen werd op de komende ellende. Voor dien en na dien behelsden de curaçaosche bladen, met name o. a. de Amigo di Curaçao hoogst ongunstige berichten betreffende den toestand op het eiland. Het genoemde haagsche blad schijnt echter eerst door het bericht van de Petit Bleu op het denkbeeld te zijn gekomen, dat er iets waar kon zijn van het algemeen gerucht, hoewel het toch wel kan worden geacht ook op de hoogte te zijn geweest van hetgeen de west-indische pers daaromtrent mededeelde. Maar, het is nu niet zoozeer over de nederlandse pers, dat wij het wilden hebben dan wel over de beste kenners van den toestand op Curaçao, hier ter stede.

«Geld om wellen te slaan, is er niet», werd

geboorde openingen oprijzende pennen, liggen ringkussens van samengebonden rotspanaanders (tawonan), die den schok der op de wilakan vallende hamerslagen verzachten, hoewel die nog sterk genoeg zijn, om menige staaf een paar duimen hoog te doen opspringen en soms zelfs een er van stuk te slaan.

Dan is echter de panewoe gending, de onderhouder c. q. hersteller der gamelans, bij de hand, om de onbruikbaar geworden klankstaaf door eene andere te vervangen.

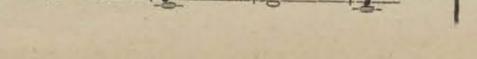
De ringen geven bovendien aan de tonen, wanneer die niet als gewoonlijk met de vrije linkerhand van den speler gedempt worden, een eigenaardigen, trillend doordringenden naklank, die bij andere gamelans minder te pas komt. Deze saron's worden niet, als de bonang's en andere bekkens, met knodsvormige houten taboeh's geslagen, maar met hamervormig gestelde korte, gevulde jonge buffelhorens. Zij zijn even als de saron's zelf veel zwaarder dan die van andere gamelans.

De demoeng en de peking, worden ieder, althans gedurende de levendige allegro's, door twee tegenover elkander zittende nijaga's bespeeld, omdat de spierkracht die vooral de eerste vereischt en de snel opvolgende toonvallen van beiden, die dikwijls als achtsten of zestienden tegenover de halve noten of kwarten der eigenlijke saron's en de halve of heele noten van den bonang staan, dit vorderen.

In den aanvang van elk lied hebben de saron's een meer begeleidende rol, hoewel hun spaarzame tonen ook dan een eigen melodie (het hoofdmotief van het toonstuk) vormen. Maar in de krachtig aanzwellende allegro's, die de inleidende andante's vervangen, voeren zij den hoofdtoon en houden zij, meermalen éénstemmig, de hoofdmelodie vol.

De hier volgende proeven kunnen wel geen volkomen juist, (want de tonen der Javaansche toonschalen verschillen vrij veel van de onze) maar toch een benaderend beeld van die melodiën geven en wel de eerste regel van het inleidend klagmotief van den bonang, de gending sekati; de tweede van den aanhef van een saron-allegro en de derde van zulk een allegro in volle kracht:

Zacht en langzaam.

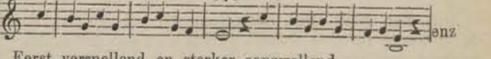

uit New-York aan de Petit Bleu geseind. Dat was hier ook reeds bekend of kon het ten minste zijn. Wij ontvingen van de firma J. H. de Bussy te Amsterdam den eersten jaargang van het Jaarboekje van de Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw, enz., waarin o. a. het verslag dier maatschappij over het afgelopen jaar is opgenomen. Wij komen op dit verslag nog nader terug, doch willen nu, naar aanleiding van vorenstaand bericht aan de Petit Bleu daaraan het volgende ontleenen. In de algemeene vergadering dier maatschappij van den 19en April 1902 kon de directie reeds mededeelen, dat de gouverneur der kolonie had te kennen gegeven dat hij over het graven van putten op het eiland op rapporten wachtende was, en dat de maatschappij op de medewerking van het bestuur zou kunnen rekenen, wat betrof haar voornemen om machinerieën voor bedoeld doeleinde te laten uitkomen. En nu, weinige weken geleden, bijna een vol jaar dus na de officieele toezegging van medewerking, gaven de curaçaosche bladen den inhoud eener circulaire van genoemde maatschappij weer, waarin een beroep werd gedaan op belanghebbenden in de watervoorziening op het eiland, om haar in de gelegenheid te stellen eene boormachine te doen uitkomen. Is dat getalmd, dat algeheel overlaten aan het particulier initiatief om te voorzien in een zaak van algemeen belang voor het hoofdeiland onzer kolonie niet beschamend voor het nationaal gevoel?

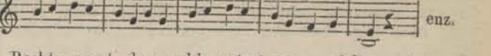
Wij wezen er te voren in onze west-indische rubriek reeds op, dat handelen hier voor de regering geboden is en gaan nu dan ook geheel mede met de aansporing tot ingrijpen, die de heer Wüppermann in een ingezonden stuk aan het Vaderland tot de regering richt.

Het bericht van de Petit Bleu, dat een beroep zou worden gedaan op de liefdadigheid der Vereenigde Staten en dat de New-York Times een onderzoek op Curaçao zou doen instellen, klinkt volstrekt niet zoo ongelooft. Men leze o. a. wat de Amigo di Curaçao naar aanleiding van de taalquaestie schreef, hoe op sommige eilanden der kolonie het engelsch als het ware de landstaal is geworden tengevolge van veronachtzaming onzerzijds, en men ga eens het optreden der Yankees, bij gelegenheid van en na de uitbarsting van den Mont Pelée op Martinique na, dan zal men ontwaren dat broeder Jonathan er op uit is, om door zich de harten der bewoners te veroveren langzamerhand, zoo mogelijk langs vredelievende weg, de bezittingen der europeesche mogendheden in die streken in te palmen, en zal men tevens ontdekken, dat dit streven ook reeds in verschillende koloniën in die streken weerklinkt begint te vinden. Voelt Nederland nog iets voor het be-

Langzaam

Eerst versnellend en sterker aanzwellend, later vertragend en wegstervend, door voortdurend gewijzigd.

Rechts naast den peking staat een rantjakan met twee klankbekkens, de kempjang, die door een nijaga met twee taboeh's geslagen worden en ter begeleiding dienen. Nabij dit instrument, rechts achter den bonang, hangen de beide zware gongs, onderling om 't slingeren tegen te gaan door een eenzijdig besneden kruishout verbonden, aan een op twee stijlen rustende rijk besneden draagbalk (gájar). 't Zijn de toonzinnen der leidende instrumenten, vol en lang doorzingerende bus-instrumenten, wier diepe tonen, ze besluiten.

En nijaga behandelt beiden met een zware, bolvormig geknoopte taboeh. Meer naar voren, rechts naast den bonang, hangen twee andere, maar veel kleinere bekkens, (bendé) door een dergelijk kruishout als dat der gong's verbonden, in een gelijkvormigen kleineren gájar.

Zij worden door één, soms zeer jeugdigen nijaga, beurtelings met een zelfden taboeh bediend en ondersteunen den gamelan-zang nu en dan met hun zachtgezonde, slechts één toon onderling verschillende, klanken.

Links achter den bonang eindelijk en naast den linker saron, ligt de bedoeg, een zware trom, in een op vier stijlen rustend raamwerk.

Zijn harde en doffe slagen dreunen in den aanvang vrij spaarzaam, later veelvuldiger, door den zwellenden gamelan-zang, wanneer déwi Pertimah, de dochter van den profet, den marteldood harer beide zonen, bagénda Hasan en Hoesin benevend verondersteld wordt zich op de borst te slaan of in wanhoop op den grond neder te zinken.

(Wordt vervolgd).

FEUILLETON.

Sèkatèn.

Die panggoeng's, ook wel Sekatanen genoemd, zijn overlekte vierkante stenen terrassen en hebben ieder aan elk der vier zijden een opgang van negen stenen trappen.

Beide gamelan's zijn volkomen aan elkander gelijk. De Naga is onder den eersten Sultan na elkander gelijk. De gezegd wordt van den kraton van Madjapahit afkomstig te zijn, vervaardigd, maar beiden zijn van alle andere gamelans door een minder groot aantal en minder verscheidenheid, naar een grooteren omvang der instrumenten onderscheiden, zoals bliken zal, wanneer men de volgende beschrijving met die van de kyahi Andja Negoro vergelijkt, die door den schijver bovenbedoeld in het plaatwerk „In den Kedaton van Djokjakarta” beschreven en afgebeeld is of met de uitvoeriger studie der „Gamelan te Djokjakarta, die ten beoefte der internationale muzikale tentoonstelling geschreven is door den leidschen hoogleraar J. P. N. Land in de werken van de Kon. Academie van Wetenschappen te Amsterdam in 1890 uitgegeven is. Daar de kyahi Naga juist een lied ten einde heeft gebracht en de Goentoer Madoe en nieuwen zang aanvangt, wenden we ons rechts en links en onder de emper van de westelijke pendapa voor de hogere midden-behattoer staan.

Vlak voor ons zien wij een zeer grooten bonang baroeng. De zware rood en goud geferde rantjakan draagt twee eluid, ieder van zeven, geelbronzen klankbekkens, wier elid nog door daaronder hangende bolvormige, zier odems (kendil grabah) versterkt wordt.

Deze veertien bekkens leeren ons dat de gamelan sekati het stelsel pelog behoort, dat zeven tonen in 't octaaf heeft, 't andere stelsel, de salendro, heeft er slechts vijf; maar bij dezen pelog zijn daaraan nog twee afzonderlijke bekkens toegevoegd, (die evenwel geen anderen toon geven) te aan beide zijden van den loerah nijaga (hoofd der melanspelers) staan, die den bonang bespeelt en de andere melers aanvoert en leidt. Men noemt deze bekkens bonang ngapit, omdat ze als octaven alle andere bekkens inleiden (ngapit).

De loerah zit op een lage bamboe tabouret; hij heeft

houd zijner kolonie in de west-indische wateren, dan is ingrijpen hier meer dan geboden, temeer waar het geldt den nood van honderden en honderden te lenigen. Onze driekleur worde geen symbol van honger en gebrek voor de, door ons overheerschte rassen in Oost en West. Daarvoor hebben wij van onze koloniën te veel genoten in tijden van voorspoed die nu achter haar liggen, doch met onze hulp kunnen wederkeren.

Nijverheids-ondernemingen in Ned.-Indië.

In de Program-Samenkomst van „Moederland en Koloniën" is ten rechte de bijzondere aandacht gevestigd op de ernstige verplichting van een ieder, die daartoe iets kan bijbrengen om op de meest ernstige manier de eigen inlandsche industrie te bevorderen en weinig pakkend stond daartegenover het beweren, dat de heele wereld over de invoer van de fabrieks-nijverheids-producten van elders, de handwerkmans-industrie in het land van invoer langzamerhand zou doen verdwijnen. Vooreerst toch kan het werkloon zó laag zijn en de soliditeit van 't handwerk zooveel grooter, dat dit zich staande houdt, maar daarenboven: waarom zou, het zooveel als mogelijk invoeren der fabrieks-nijverheid in Oost en West geen program-artikel worden van A. en K? —

De Nederlandsche Afdeling der Indische Mpij. van Nijverheid en Landbouw heeft echter reeds onderzocht, dat dit geen gemakkelijk werk is. Wat heeft zij zich niet een moeite gegeven om b.v. iemand te vinden, die praktisch zou aantoonen, dat in O. Indië evengoed als in China en Japan, velerlei papier zou kunnen worden gemaakt. Zij heeft, toen dit niet gelukte, en toen het gebrek aan goede gegevens ook voor andere nijverheidsstakken ter sprake kwam, der Regeering aanbevolen om voor de fabrieks-nijverheid te doen, wat er voor de mijnindustrie gedaan is en een staf van goed opgeleide technologiën in Indië te belasten met het onderzoek naar de geschiktheid der grondstoffen en de aanwezigheid der andere voorwaarden tot het, met voordeel drijven van verschillende takken van Groot-Industrie. In officiële kringen werd hiervan echter, voor zooverre ons bekend, nimmer gesproken en toch hebben wij onlangs weer kunnen zien hoe nuttig zoo iets zou zijn. Er stond toch in de indische bladen, dat de Nederlandsche papierfabrikant S. van Gelder, die in O. Indië reisde, aan alle grondstoffen daar te lande voor de papierfabrikage een euvel had gevonden. Zoo was b. v. het transport der grondstoffen per spoor te duur, maar van den voordeligen factor „goedkoop werkkracht" werd niet gesproken. Het is best mogelijk dat de heer S. v. G. geen reden heeft kunnen vinden om in Oost-Indië het papier te gaan maken dat hij nu waarschijnlijk toch voor een groot deel levert. Hoe zou echter zijn oordeel luiden als dit laatste motief er niet zou zijn? Wij hopen daarom, dat men de plannen tot het in 't leven roepen eener papierfabrikage in de Oost, niet op 't nijverheidsprogram zal schrappen.

3 Mei 1903.

E. C.

Nederlandsche Kamer van Koophandel te Smyrna.

Onder het Eere-voorzitterschap van den consul-generaal Jhr. Mr. J. E. de Sturler werd 10 December 1902 te Smyrna eene Nederlandsche Kamer van Koophandel opgericht, volgens art. III der op 4 Maart 1903 goedgekeurde Statuten ten doel hebbende „het bevorderen en uitbreiden der handelsbetrekkingen van Nederland en de Nederlandsche Bezittingen en Koloniën in Oost- en West-Indië met het Turksche Rijk „en zooveel doenlijk met de aangrenzende landen." Daartoe zal o. a. ook dienen eene *expositie-zaal* (monsterzaal) van *Nederlandsche en Koloniale voortbrengselen van nijverheid en landbouw.*

— Voorzitter is de heer W. F. van der Zee, secretaris de heer Alfred. A. Lavino.

Eene circulaire om tot toetreden uit te noodigen werd ons toegezonden. Wij voldoen gaarne aan dit verzoek omdat krachtige medewerking noodig zal zijn, wil de opperichte Kamer haar doel bereiken.

Men kan *begunstiger* worden door 200 fr. in eens te storten. *Werkende leden* betalen 20 fr. 's jaars; *gewone leden* 10 fr.

Nadere inlichtingen worden zeer zeker als ze gevraagd worden, gaarne gegeven door de hierboven genoemde heeren.

Oost-Indische berichten.

Suikercongrès (3de dag). De hoedenfabriek te Tangerang. Uitbreiding van het proefstation voor cacao. Nieuwe methode tot bestrijding van het pauperisme. Poeloe-Weh. De Troesanbaai, ten Zuiden van Padang uitnemend geschikt tot opname van onze marine. Banjoewangi, de toekomsthaven van Oost-Java. Uitslag der proeven met de lichter gemaakte geweren bij het 11de bataljon en met het snelvuur-, veld- en berggeschut.

Aan het *Soer. Hbl.* ontleenen wij het bericht, dat de opkomst op den *derden* zittingsdag van het suikercongrès, geringer was dan de beide vorige dagen. Als eerste spreker trad op Dr. Kamerling, die de vraag of selectie van riet voor toepassing in praktijk vatbaar was, ontkennend beantwoordde, hierbij gebruik makende van gegevens van den heer Kobus. Deze rede werd bestreden door den heer Bouricius, die oordeelde dat in de praktijk vereenvoudigingen konden worden ingevoerd.

Hierna hield de heer Hupkes eene belangrijke voordracht over een nieuw onderwerp, n.l. over het nut van materiaalproefingen. Spreker bepleitte de oprichting op Java van een proefstation voor onderzoek van materiaal, om zekerheid te geven dat goed materiaal geleverd werd. Men hoopte dat het proefstation spoedig zou kunnen verrijzen met den steun van het syndicaat.

Vervolgens sprak de heer Matheeuwisen over scheiding van stropen bij 't centrifugeeren en over verschillende hiertoe gepatenteerde toestellen. Na eenige discussie werd hij door den voorzitter bedankt voor de voordracht, waarin aangegeven werd, dat groote voordeelen kunnen worden verkregen en tevens een eenvoudig toestel hiervoor werd beschreven.

Vervolgens hield de heer Coster van Voorhout Jr. eene voordracht over het gebruik van oververhitten stoom in suikerfabrieken. Hij bepleitte dit gebruik, doch werd door anderen, w. o. de heeren Bolck en Straub, krachtig bestreden. De laatste ried voorzichtigheid aan. Hierop sprak de heer Carp over de formatie van het personeel op suikerfabrieken, waarin verschillende praktische wenken werden gegeven. Geen discussie volgde hierop. Ten slotte hield Dr. Kamerling eene voordracht over een geval van phosphorzuur-gebrek in een rietgrond en over de factoren, die invloed hebben op de uitstoeving van het riet. Deze voordracht lokte weinig discussie uit. Hierop deelde de voorzitter mede, dat er eene commissie zou worden benoemd, tot herziening van het reglement op

het stoomwezen, bestaande uit suikerindustriëlen, inspecteurs van het stoomwezen en machine-leveranciers. Vervolgens vroeg de heer Tromp het woord, om te wijzen op den achteruitgang van den veestapel op Java. Hij drong aan op het houden van veeten-toonstellingen tijdens een congres en bepleitte verbetering in grondbewerking door het aanwenden van betere ploegen. De voorzitter antwoordde, dat de zaak de aandacht had getrokken van het syndicaat en sloot daarna de bijeenkomst, onder dankbetuiging aan allen, voor de betoonde belangstelling en de hoop uitsprekende, dat het gehoorde nuttig moge zijn voor de suikerindustrie en aan zou spreken tot het doen van nieuwe proeven en navorschingen.

Onder den titel: „de hoedenfabriek te Tangerang", komt in het *Bat. Nbl.* een opstel van M. W., waarin deze schrijver relevert dat de tijd niet ver achter ons ligt, dat de voortbrengselen van inlandsche nijverheid bij het meerendeel dergenen, die onder de indische palmen hun brood en een goed pensioen verdienen, slechts matige belangstelling konden wekken, zoo er al belangstelling was.

Het waren, schrijft hij, doorgaans slechts enkele ambtenaren van het binnenlandsche bestuur, die eenige aandacht aan de inlandsche kunstnijverheid wijdde, echter meer uit curiositeit, zich uitsprekend in de opzending, nu en dan, van enkele voortbrengselen voor het ethnographische museum te Leiden of naar het museum van kunsten en wetenschappen alhier, dan wel met het doel de aandacht van regeering, kunstliehebbers dan wel industriëlen te vestigen op die producten, welke toch meer aandacht ten volle verdienen en wel omdat in die voortbrengselen voortleefde oude kunst en kunstvaardigheid der bevolking, sedert eeuwen meer bestendig dan tot hoogere ontwikkeling gebracht, omdat zij in 't leven geroepen werden met armzalige hulpmiddelen, waardoor zooveel te meer de vindingrijkheid en het vernuft van ontwerpers en uitvoerders in 't oog springt.

En die voortbrengselen van inlandsche nijverheid, zij vonden hun rustplaats in eene of andere vitrine van het museum; het oog van den bezoeker gleed veelal slechts vluchtig heen over al het schoone, belangwekkende en praktische, dat er aan op te merken valt, niemand vond er aanleiding in de nijverheid, waaraan zij hun ontstaan dankten, aan te moedigen en te steunen; de kunstenaars onder het volk in de gelegenheid te stellen hun natuurlijk talent verder te ontwikkelen; de kunstvaardigen de producten van hun arbeid op voordeelige wijze van de hand te zetten op andere dan inlandsche markt.

Tot onze schande moet de schrijver erkennen, hoe 't niet in Indië, maar in Nederland, was, dat men het eerst tot besef kwam, hoe de nijverheid der inlandsche bevolking bescherming en steun ten volle verdient en hoe zij recht heeft op de aandacht van de regeering en de ingezetenen van N. I.

Vooral de Vereeniging „Oost en West" verdient den dank van allen, die 't wel meenen met de inlandsche industrie, voor den ijver en de volharding, waarmee zij de producten der industrie aan 't licht brengt, ten toon stelt, afzet verzekert en er nieuwe markten voor schept. Naast deze vereeniging, staan enkele personen, zoo hier als in Nederland, die in woord en geschrift en daad hun beste krachten inspannen om de inlandsche industrie te bevorderen en ook de regeering toont door subsidies, dat ook bij haar ten langen leste de belangstelling voor dit middel tot meerdere welvaart der inlandsche bevolking is ontwaakt. Het indische publiek toont nu ook eene, naar schrijver hoopt, niet tijdelijke belangstelling, zekere sympathie voor den inlandschen handwerksman en zijn arbeid, het begint dien arbeid te waardeeren, met andere oogen te zien en koopt, met terzijde stelling van zooveel wanproducten van japanschen, chineschen en westerschen smaak, voortbrengselen van inlandsche kunst en nijverheid. De schrijver gaat dan verder door met het beschrijven van eene inlandsche industrie, welke niet ver van Batavia wordt gedreven en aan honderde gezinnen een goed stuk brood verschafft, n.l. de hoedenfabricatie in het Tangerangse, meer in 't bijzonder op de Tjilongoklanden, toebehoorende aan een chinees.

Met geestdrift verhaalt hij alles in bijzonderheden omtrent dezen tak van nijverheid en in 't bijzonder over de hoedenfabriek van den heer Petitjean, die, 30 jaren in Indië gevestigd, zooveel goeds heeft tot stand gebracht, ten opzichte van de hoeden-industrie.

In de Tangerangse hoedenfabriek werken, behalve een honderdtal inlanders, eenige europeesche geemployeerden, allen Franschen, die de voorkomendheid zelf, den bezoeker gaarne omtrent alle onderdelen van het bedrijf inlichten.

Het doel van den schrijver is, om deze fabriek meer onder de aandacht van het publiek te brengen, waar een buitenlander ons vooringe, de voortbrengselen der inlandsche industrie geschikt te maken voor de europeesche markt, verdient hij zeer zeker ten volle aller waardeering.

Aan het *Soer. Hbl.* ontleenen wij het bericht dat de uitbreiding van het proefstation voor cacao, in dien zin dat er tevens de belangen van de koffie- en andere bergcultures zullen worden behartigd, haar beslag weldra zal krijgen, althans de gisteren te Soerabaja gehouden vergadering van het hoofdbestuur van het algemeen syndicaat voor koffiecultuur enz. heeft zich vóór de fusie verklaard.

Nader verneemt het blad, dat de mogelijkheid bestaat, dat ook het proefstation voor kina met het bovengenoemde zal worden samengesmolten.

Als bijlage geeft het *Ind. Mil. Tijdschrift* het rapport, betreffende de proef met tien lichter gemaakte geweren, genomen bij het 11e bataljon, met de conclusie, dat deze geweren ballistisch gelijk staan met het geweer M. 95 en uit een tactisch oogpunt het groote voordeel hebben van 1 K.G. lichter te zijn. Het zal echter aanbeveling verdienen de lade uit één stuk te vervaardigen en den grendelknop te verzwaren, terwijl het thans aangebrachte vizier voor een oorlogswapen niet deugt en door een met minder gezichtsveld tusschen de zijwangen en gemakkelijker juist te stellen klep, dient te worden vervangen. Verder vermeldt het tijdschrift, dat bij het 9e en 20e bataljon infanterie oefeningen in het kwartier en bij proefmarchen zullen gehouden worden met het „zelfkoken door den man" in de eetketels en in speciaal daarvoor mede te nemen gemailleerd ijzeren pannetjes.

De proeven met het snelvuur- veld- en berggeschut kunnen, volgens de *Soer. Ct.*, ook vrijwel als afgelopen worden beschouwd.

De conclusiën van het eersdaags in te dienen rapport, moeten ongeveer de volgende zijn:

Erkend wordt, dat het nieuwe veldgeschut handiger is in het terrein dan het oude.

Het materiaal is echter te zwak; verbuigingen en brekages doen zich voor op plaatsen, waar deze niet hadden mogen voorkomen.

Verbeteringen in deze, zullen ongetwijfeld gewichtsvermeerdering met zich slepen, hetgeen absoluut verhoedend moet worden met 't oog op de zeer beperkte trekkracht der indische paardjes.

Wat het berggeschut betreft, is weer bewezen dat deze kanonsoort het stiefkind is der europeesche industrie. Naast vele werkelijk goede verbeteringen, komen verbazingwekkend onhandige constructies voor, die alleen zijn toetschrijven aan onbekendheid der europeesche fabrieken met de aan echt berggeschut te stellen eischen.

Hierin valt voor haar van de indische artillerie-officieren nog veel te leeren. Overigens geldt voor dit geschut hetzelfde, wat voor de veldkanonnen reeds gezegd is. De algemeene indruk is, dat beide soorten met de noodige wijzigingen, wel voor invoering vatbaar zouden zijn, indien niet — hier komt de cardinale quaestie — de techniek reeds veel betere kanonnen in staat was te leveren, waarmede sneller geschoten wordt en waarbij het personeel beter gedekt is.

Indien er iets is, waarover wij ons nog verwonderen, zegt de schrijver, dan is het wel het feit, dat anderhalf jaar lang, aan doellooze proeven geld en tijd is besteed voor bij de ontvangst reeds verouderde kanonnen, die ten onrechte met den naam van snelvuurgeschut werden getooid.

Een nieuwe medewerker van het *Soer. Hbl.* schrijft o. m. dat de officieren van de zeemacht telkens grootere neiging aan den dag leggen, om H. M.'s dienst te verlaten en dat een adelborst der eerste klasse er in geslaagd is, de toezegging te krijgen, dat hij, hoewel sukkelende aan een spraakgebrek, geplaatst zal worden als directeur der zeevaartschool, welke de Kon. Paketvaartmaatschappij bezit is opgericht. Ook het personeel van de machinekamer laat geen gelegenheid onbenut, om den zeedienst vaarwel te zeggen en met het mindere personeel is 't niet minder slecht gesteld. Maar, zegt de schrijver, nu is men op een lumineus idee gekomen, met welks uitvoering men twee vliegen denkt te slaan in één klap, n.l. aanvulling der rangen van janmaat en bestrijding van het pauperisme.

Ettelijke instellingen van liefdadigheid, weeshuizen en verplegingsgestichten, hebben eene aanschrijving ontvangen eene aantal jongens te leveren, welke in den loop van dit jaar, onder toezicht van een repareerend zeeofficier, naar Nederland gezonden zullen worden, ter opleiding voor H. M.'s zeedienst.

Het moeten goede jongens zijn, bevattelijk, leergraag, gehoorzaam, niet twistziek, ware bolleboozen en brave Hendrikken, in één woord.

Men is zeer benieuwd naar den uitslag der proef, vooral als middel ter bestrijding van het pauperisme. De redactie van het *Soer. Hbl.* voegt er aan toe (zoo lezen wij in het *Bat. Nbl.*):

„Wat onze correspondent schrijft over de nieuwe methode tot bestrijding van pauperisme, door middel van eene opleiding van jongelieden bij de marine, is hier ook reeds bekend geworden; de jongenswezeninrichting bijv. ontving eene aanschrijving om papillen beschikbaar te stellen voor uitzending naar Nederland. Na geneeskundige keuring zijn er voorloopig drie aangewezen."

Onder het opschrift *Poeloe-Weh* komt in de *Soer. Ct.* een opstel voor, overgenomen uit het *Bat. Nbl.* waarin medegedeeld, wordt dat *Sabang* in de vorige maand druk werd bezocht door schepen. Behalve zeven van onze marine, kwamen vier boorten der „Paketvaartmaatschappij" een extra-boat der „maatschappij Nederland" twee engelsche petroleum- en kolenboorten en een russisch oorlogsschip daar aan.

De stijgers zijn voor zoo'n druk verkeer nog niet berekend en den administrateur komt alle eer toe voor de goede en snelle behandeling van zaken. Op eene engelsche boot had men gebrek aan „hands" en nam men bij ongeluk een zestal koelies der maatschappij Sabang mede naar zee.

De „Florican" bracht vijf duizend ton steenkolen aan; men begrijpt dat het een heel groot schip is; het is boven water smaller dan beneden de lastlijn. Dit schijnt aan de stabiliteit ten goede te komen, vooral wanneer men eene zoogenaamd vliegende lading (olie, graan) aan boord heeft.

De russische kruiser „Novik" lang 347, breed 416 voet, van 3200 ton waterverplaatsing, liep in 1900 te Dantzig van stapel. Het lijkt eene groote torpedoboot met drie zware schoorsteenen en slechts één mast. De bemanning bestond uit 340 man, de bewapening uit zes kanonnen van 4,7 duim, 8 van 1,8 duim en 2 van 1,4 duim, alles snelvuurgeschut.

De komst van russische oorlogsschepen veroorzaakt altijd eene prettige levendigheid in de Sabangbaai, aangezien er meestal goede muziek aan boord is en volgens de gewoonte het hijschen van de vlag om acht uur 's morgens en het nederhalen om zes uur 's middags met eenige plechtigheid gepaard gaat, waarbij dan ook de russische en nederlandse volksliederen gespeeld worden.

Het is jammer dat, behalve het kolen laden, water innemen enz., andere gemakken te Sabang worden verwaarloosd.

Waschbaren, ververschingen vleesch, brood, ja zelfs jenever zijn schaars. Stelt men prijs op de bezoeken vooral van russische schepen, dan moet dit veranderen, zegt dat blad.

Van de Westkust van Sumatra schrijft men aan de *Locomotief*, dat de nog veel te weinig bekende Troesanbaai, eenige mijlen ten zuiden van Padang gelegen, eene baai is, die uitnemend geschikt zou zijn tot opname van onze marine.

Deze baai kan alleen met plaatselijk goed bekende loodsen worden ingevaren en biedt eene ruime en eene veilige ligplaats aan, die elders niet licht te vinden zullen zijn.

Een vijand zal zich er niet in wagen, omdat hij, zonder hulp van loodsen, bijna zeker zijn schepen zal verspelen en de toegang bovendien uiterst gemakkelijk te verdedigen is.

Enmaal in de Troesanbaai, ligt onze vloot zoo veilig als in Abrahams schoot en kan zij de gelegenheid om andermaal handelend optreden, rustig afwachten.

Het vorenstaande wordt opgemerkt naar aanleiding van de bestaande plannen, om aan onze kleine oorlogsvloot, die benoorden en in de onmiddellijke nabijheid van Java kruist, in de reede van Soerabaja eene goedgekede en flink beveiligde vluchthaven te verzeeken.

De schrijver vindt dit uitstekend, want zoo één water zich daarvoor eigent, dan is het zeer zeker wel de ruime ankerplaats, die ten noorden van Soerabaja en ten zuiden van het eiland Madoera wordt aangevonden, maar heeft men wel eens gedacht, vraagt schrijver, aan het geval, dat onze marine zich wat verder van Java zal moeten wagen, bijv. in den Indischen Oceaan onder de Westkust van Sumatra en zoo ja, heeft men zich daarbij de vraag wel eens gesteld, waarheen onze vloot, door eene ver oppermachtige vijandelijke marine bestookt, zal moeten

wijken, om zich voor algeheele vernietiging te vrijwaren?

De Emmahaven is daarvoor ongeschikt, de daarin opgeborgen vloot kan op een grooten afstand door de tegenpartij worden gebombardeerd, zonder dat zij zich tegen de uitwerking van de projectielen kan beveiligen.

Banjoewangi, de toekomsthaven van Oost-Java. O. m. schrijft men uit Banjoewangi aan het *Soer. Hbl.*, dat Soerabaja vroeger goed was als havenplaats, maar nu evenwel niet meer kan voldoen aan de goede eischen van eene goede haven, zonder enorme kosten voor uitdieping van Oost- of Westgat.

Vroeger konden zeilschepen van niet te grooten diepgang daár de producten komen laden van eene cultuur, welke nog niet zoo'n vlucht genomen had als thans de suikerindustrie. Soerabaja was toen de haven voor Oost-Java.

Een tijdlang heeft de spoorwegverbinding het nu kunstmatig in het leven kunnen houden, maar nu de verbinding ook met Banjoewangi is tot stand gekomen zal het Soerabaja gaan, als Amsterdam in den strijd met Rotterdam. Schepen van den grootsten diepgang kunnen voor Banjoewangie ten anker komen en zonder middelspeer en steigers ook direct in en uit wagens kunnen laden en lossen, terwijl de hoogere spoorvracht in enkele gevallen voor plaatsen, die dicht bij Soerabaja zijn gelegen, wel geëquivalereerd zal worden door de lang niet kleine uitgaven voor prauwhuif inclusief een dubbel laad- en losloot.

Bovendien ligt Banjoewangi prachtig voor kolonistation van en naar Australië en met een weinig initiatief van de regeering zoude het dus een tweede Singapore kunnen worden, want ook handel en industrie in Australië breiden zich met den dag uit en daarmede houdt de scheepvaart gelijken tred.

RECLAMES.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen
ALLEEN Telef. 1138
NOORDEINDE
Genaarschuld wordt tegen ergstige nabootsing 40

West-Indische Berichten.

De indiening van de drie wetsontwerpen om de noodzakelijk geachten spoorwegaanleg naar het Lawa gebied van rijkswege te bevorderen, gaf aan de surinaamsche bladen geen aanleiding tot commentaren, na al hetgeen ze over dit onderwerp reeds geschreven hebben, bij gelegenheid der indiening van de betreffende koloniale verordening, aan welk stuk en hare toelichting in de nummers 37 en 38 van onzen vorigen jaargang het noodige werd ontleend.

In patria wijdde het *Vaderland* in zijn nummer van den 11en April II. een hoofdartikel aan dit onderwerp en gaf het blad een uiteenzetting van het drieledig doel van den aan te leggen spoorweg; bevordering van den landbouw, van de boschexploitatie en van de goudindustrie, om, na te hebben meegedeeld wat nu door de regeering van de Staten-Generaal wordt gevraagd, als volgt te besluiten:

„Dat de begroting van Suriname, 't welk den spoorwegaanleg en geld daartoe leent van den staat, en die van het hoofdstuk Koloniën der begroting van den staat zelf, die dat geld gaat voorschieten aan de kolonie, moeten worden verhoogd, spreekt als een boek. En dat de volkeverteenwoordiging zonder mopperen aan al deze maatregelen haar zegel hechten zal, evenzeer. Want algemeen zal de uitspraak van den heer Idenburg worden beaamd, dat het bezit van koloniën plichten medebrengt, die niet straffeloos worden verzaakt."

Het Voorloopig Verslag op bedoelde wetsontwerpen schijnt aan het genoemde blad eenigermate een démentie te geven, waar het de mopperzucht onzer volksvertegenwoordigers blijkbaar onderschat. Vele leden toch die nog altijd schijnen te meenen, dat bevordering der goud-industrie de hoofdschotel is voor het onafhankelijke spoorwegaanleg, verklaren zich teurgesteld en oordeelen dat de beoogde spoorwegaanleg een „sprong in het duister" zou zijn; anderen achten het verricht te voor rekening der kolonie Suriname van een exploratie in het Lawa-gebied niet wenschelijk; weer anderen gaven de voorkeur aan seties-gewijzen aanleg van den spoorweg, en meenen, met de onmiddellijk voortgaande, dat het hoofd-wetsontwerp ingrijpende wijzigingen zou moeten ondergaan; terwijl ten slotte o. m. verscheidene leden op politieke gronden het leemte door het moederland aan een kolonie van gelden waarvan niet vaststaat, wanneer zij zouden worden terugbetaald, ongeraden achten.

Dezen zouden wij gaarne nog eens de woorden van minister Idenburg willen voorhouden: „Het bezit van koloniën brengt plichten mede, die niet straffeloos worden verzaakt."

Tot die plichten behoort in de eerste plaats het bevorderen der welvaart in de koloniën en geenszins de handhaving van den status-quo, een toestand van langzamen, doch geleidelijken achteruitgang, waarin zich onze West, dank zij ons bestuur, bevindt. Wie dat niet wil inzien en er tegen opziet om zich een tijdelijk offer te getroosten, bij wijze van premie ter verzekering van zijn bezit, zal, en dit geldt met name een kleinen staat als de onze, tot zijn schade ontwaaren dat anderen uit de plichtverzekering zich wapens zullen smeden om dat bezit aan te tasten.

De *Amigoe di Curacao* knoopte aan het bericht de treffende de indiening van vorenbedoelde wetsontwerpen de beschouwing vast, dat de regeering, wat Suriname aangaat, op den goeden weg is, maar dat ook Curacao niet mag worden vergeten. Het blad dringt er op aan dat de kolonie aan het moederland hulp zal vragen ter voorkoming van een herhaling in de toekomst van den bestaanden hoogst precären, economischen toestand der bevolking. Gelijk wij tevoren reeds aan duiden, meent nu ook dit blad, dat het op den weg der regeering ligt om boormachines ter beschikking van het bestuur te stellen, ten einde op Curacao naar water te boren. Wel is waar moeten, volgens de *Wekker*, verscheidene geologen, die het eiland bezocht hebben, verklaard hebben, dat zij twijfelen aan de mogelijkheid om op het eiland artesisch water te verkrijgen, maar het proefondervindelijk bewijs, dat die twijfel gerechtvaardigd is, werd niet geleverd, zoodat de mogelijkheid om de bevolking aan goed drinkwater

ter te helpen geenszins uitgesloten is. Maar ook de gewone putten zijn te ondiep en loopen dienteengevolge te gauw droog. Het particulier initiatief is nu doende om de aanschaffing van een machine te verkrijgen, zonder welke het niet mogelijk is om in den harden bodem van het eiland tot grotere diepten door te dringen. Nogmaals zij er op aangedrongen dat de regering het bestuur der kolonie in staat stelde, om zoo spoedig mogelijk en op eenigszins uitgebreide schaal onderzoekingen in te stellen naar de mogelijkheid om het eiland van water te voorzien. Ook voor de, in uitzicht gestelde bebossing van Curaçao is water noodig.

De toestand van de bevolking op dat eiland is nu van dien aard, dat de *Amigo* in overweging geeft om het eiland Sint Eustatius met lieden uit de buitendistricten van Curaçao te koloniseren.

„Sint Eustatius”, schrijft het blad, „is het meest vruchtbare eiland der kolonie; zoo op één eiland, dan is zeer zeker daar de landbouw mogelijk. Daar liggen uitgestrekte terreinen, aan het gouvernement behoorend, onbebouwd en onontgonnen. Op Sint Eustatius ontbreekt het aan werkrachten. Daar bestaan alle vooruitzichten op een goeden oogst, wij regen zelden op zich laat wachten.”

Er glimt een schijn van hoop voor de Curaçonaars. Het bestuur heeft de gelegenheid opengesteld om de, sedert Curaçao te hervatten. Valt dit goed uit, dan zal de kolonie in den eersten tijd zelf over de middelen kunnen beschikken om de zoo noodige verbeteringen tot stand te brengen. Moge dat echter aan het moederland geen aanleiding geven om, in afwachting van de dingen, die komen zullen of kunnen, niets te doen. Het bezit van koloniën brengt plichten mede, die niet straffeloos worden verzaakt.

Door den gouverneur van Suriname, Lely, is aan de Koloniale Staten een ontwerp-verordening ingediend, die de oprichting beoogt van een koloniale postspaarbank, ter vervanging van de koloniale spaarbank, welke niet voldeed, wijl de bevolking geen vertrouwen in haar stelde. Rechts was het gouvernement, niettegenstaande het op die instelling goedgevoelde toezicht, niet aansprakelijk voor de terugbetaling der gedeponeerde gelden, noch voor de uitbetaling der verschuldigde renten. Bij het onderzoek, dat in 1899 naar aanleiding van het toen gebleken tekort werd ingesteld, kwamen malversaties aan het licht, die er op wezen dat bedoeld toezicht bovendien onvoldoende was. Het eenige middel om aan de bezwaren tegen de bestaande bank tegemoet te komen was de oprichting eener spaarbank, die geheel en ten volle een gouvernement-instelling zou zijn en de teruggave der inlagen en de uitbetaling der verschuldigde renten zou waarborgen.

Om voor de postspaarbank in Suriname een afzonderlijke dienst te creëren zou te kostbaar wezen. Daarom wordt voorgesteld de bank te verbinden aan een bestaande instelling, waartoe het postkantoor te Paramaribo in de eerste plaats in aanmerking komt. De directeur van genoemd kantoor kan dan, tegen een toelage van f1000 'sjaars tevens de functien bekleeden van directeur der spaarbank. Aan personeel wordt verder nog gerekend op een boekhouder en een klerk, die beiden op drukke dagen voor het personeel van het postkantoor dat personeel kunnen bijstaan, terwijl dit omgekeerd op gewone dagen, zoo noodig, hulp kan verlenen aan de beamten der postspaarbank.

Het toezicht op de instelling zal worden opgedragen aan een raad, samengesteld uit den administrateur van financiën, als voorzitter, en twee leden, die door den gouverneur benoemd worden en ontslagen. Er zal een rente van 2.4 ten honderd, in plaats van eene ad. 2.5 percent, zoals thans door de koloniale spaarbank geschiedt, worden uitgekeerd.

Het kapitaal zal grotendeels in Nederland worden belegd, maar een gedeelte zal ook zoo mogelijk rentegevend worden gemaakt door het nemen van eerste hypotheeken in Suriname zelf, hoewel erkend wordt, dat groote voorzichtigheid daarbij geboden is.

Op de, in te dienen begroting voor 1904 zal een post van f2000 als subsidie voor de postspaarbank worden gebracht.

Moederland en Koloniën.

In de, den 29en April ll. gehouden algemeene vergadering dezer vereeniging werd de behandeling van het Ontwerp-Koloniaal Program voortgezet.

Daar wij tot ons leedwezen verhinderd waren gevolg te geven aan de vriendelijke uitnodiging van 't bestuur van M. en K. tot bijwoning dezer vergadering, moeten wij ons bepalen tot het weergeven van hetgeen andere bladen daaromtrent mededeelden.

Het was de zesde paragraaf van B. „de Beginselen voor de Oost-indische Koloniën”, die ter sprake kwam. Die paragraaf luidde in het ontwerp als volgt:

1. Bevordering der ontwikkeling van landbouw, veeteelt, handel en nijverheid; waar het niet-Inlanders geldt, voor zoover hun bedrijf bestaanbaar is met de belangen der inlandsche bevolking; in het bijzonder met strikte handhaving der rechten, welke deze op den grond uitoefent.

2. Onder behoorlijk deskundig toezicht, zorg voor het beveiligings- en afwateringswezen, waarbij het belang der inheemsche bevolking en niet de rentabiliteit der aan te leggen werken op den voorgrond behoort te staan.

3. Landbouwkundige voorlichting aan de inlandsche bevolking bij de cultuur van rijst en andere voedingsgewassen.

4. Bevordering van het inlandsch landbouwcrediet.

5. Regeling van het arbeids-contract, met inachtneming der belangen van werkgevers en arbeiders beiden, overal waar aan regeling behoefte bestaat.

6. Terugbrenging van de particuliere landerijen tot het staatsdomein.

7. Aanleg van wegen, kanalen, telegraaflijnen en havens.

8. Verbetering van de kustverlichting.

9. Verlaging der tarieven voor post en telegraaf.

10. Aanleg en exploitatie van spoorwegen, bij voorkeur van staatswege.

11. Ten aanzien van bosschen en mijnen gelde als regel, dat de staat, waar hij om redenen van algemeen belang niet zelf de exploitatie ter hand kan nemen, zich in de, met die exploitatie behaalde winst een billijk aandeel behoort te verzekeren.

Men kwam dezen avond tot artikel 10, dat dus met het laatste artikel dezer paragraaf in het nieuwe vereenigingsjaar het eerst aan de orde zal komen bij de voort te zetten behandeling van het Ontwerp K. P.

Van de artikelen 1 tot en met 9 van B. VI. werden 2, 4, 6, 7 en 9 ongewijzigd goedgekeurd; wat 6 betreft na verwerping van een voorstel van den heer Fokkens om het artikel als volgt te lezen: „het brengen van de inlandsche bevolking op particuliere landerijen in dezelfde positie en onder dezelfde controle als de inlanders op de gouvernementgronden”, in welk voorstel wij het streven belichaamd zien om, gegeven het bestaan der particuliere landerijen, niet zoals de program-commissie wenschte afschaffing van het stelsel door onteigening als anderszins te verlangen, maar verbetering in den toestand der inlandsche bevolking op die landerijen te verkrijgen; terwijl wat 9 aangaat aan de goedkeuring eene discussie voorafging, waaraan door de heeren Gerlings, van Sandick en van Deventer werd deelgenomen. Eerstgenoemde was van oordeel dat verlaging der tarieven voor post en telegraaf ten slotte door de lagere opbrengst der middelen gedurende de eerste, op de verlaging der tarieven volgende jaren zou neerkomen op een zwaarder belastingdruk op

den inlander, die zelf van post en telegraaf bijna geen gebruik maakt. Spreker achtte de tarieven in Indië, vergeleken met die in Europa niet te hoog en meende dat de couranten, bedoelde verlaging uit eigen belang bepleiten. Het artikel werd door de heeren van Sandick en van Deventer verdedigd. De eerste wees op de abnormaliteit, dat een brief uit Nederland naar Indië 12½ cent en omgekeerd 15 cent aan porto vereischt, terwijl hij er ook nog aan herinnerde, dat Engeland voor zijn koloniën zelfs een stuiverspost heeft ingevoerd, iets wat door den bestrijder van dit artikel op goede rekening van het imperialisme onzer bureu aan gene zijde van de Noordzee werd gesteld. Het artikel werd met een kleine meerderheid aangenomen.

Wij meenen hier nog, naar aanleiding van de opmerking van den heer G., dat de couranten de verlaging der post- en telegraaf-tarieven uit eigen belang zouden bepleiten, het volgende in het midden te moeten brengen. De beschuldiging is waarschijnlijk tegen de indische pers bedoeld, die jaar in, jaar uit voor deze verlaging heeft gevoerd in het algemeen belang. Moge al, door verlaging der post- en telegraaf-tarieven bezuiniging worden verkregen, wat de uitgave der bladen aangaat; wat aan parti zou worden bespaard wordt ruimschoots opgewogen door de kosten voor de voortdurende uitbreiding, welke vooral in de laatste jaren aan bedoelde bladen wordt gegeven in het belang van het lezend publiek, terwijl voor die bladen in den hier bedoelden strijd, niet in de laatste plaats de, elders door de uitkomst der practijk gewettigde overweging gold, dat wanneer bedoelde verlaging ook aanvankelijk lagere opbrengsten tengevolge zal hebben, zij op den duur, en niet eens zoo heel lang na hare in werking treding, voordelig zal blijken.

De artikelen 1, 3, 5 en 8 werden eenigszins gewijzigd aangenomen.

Er ontspoon zich naar aanleiding van artikel 1 eene discussie, waaraan door de heeren Gerlings, Fokkens, van Houten en van Deventer werd deelgenomen. Men achtte blijkbaar het artikel, wat de inlandsche bevolking aangaat, in een enkel opzicht te vaag gesteld, in een ander daarentegen te zeer in details afdalend. Er bleek toch uit de oorspronkelijke redactie van het artikel niet, dat de inlandsche nijverheid, huislijft en vischvangst zouden moeten worden bevorderd. De p. c. verklaarde zich bij monde van den heer van Deventer bereid om dezen wensch in het artikel op te nemen. Zij verklaarde zich echter wegens redactie-bezwaren tegen een amendement van den heer Fokkens, waarin de wensch was neergelegd om krachtige pogingen aan te wenden om den kleinhandel meer en meer in handen der inlandsche bevolking te brengen. Het amendement werd verworpen, hetgeen o. i. moet worden betreurd. De heer Gerlings wilde in stede van de slotwoorden van artikel 1, betrekkelijk de handhaving der rechten van de inlandsche bevolking op den grond, daarin de bepaling opgenomen zien, dat schadeloosstelling moet worden verstrekt indien over dien grond moet worden beschikt. De vergadering, blijkbaar van oordeel, dat de belangen der inlandsche bevolking in dit opzicht reeds voldoende werden bepleit, in de aan die slotwoorden afoefende clausule sloot zich aan bij het voorstel van den heer van Houten, om de slotclausule: „in het bijzonder met strikte handhaving der rechten, welke de inlandsche bevolking uitoefent” eenvoudig weg te laten.

De artikelen 3 en 5 werden, na desbetreffende voorstellen van den heer van Houten, in dier voege gewijzigd dat zij als volgt moeten worden gelezen:

3. Landbouwkundige voorlichting aan de inlandsche bevolking bij de cultuur van rijst en andere gewassen.

5. Leiding en bevordering van landverhuizing van dichtbevolkte streken, naar andere, voor een blijvende vestiging geschikt.

Ten slotte zij nog meegedeeld dat het votum der vergadering in artikel 8 het woord *verbetering* in *uitbreiding* deed veranderen.

Van vreemde Koloniën.

Duitsch Nieuw Guinea. Sedert het jaar 1874 trachtte een belangrijke, hamburgsche firma, gedirigeerd door den heer Godefroy om op de eilanden in de Zuidzee handelskantoren te richten. Zij vestigde het eerst een kantoor op het eiland Mioko van den Nieuw-Lauenburg-archipel. Dit voorbeeld werd spoedig gevolgd door de firma, Robertson en Hensheim, eveneens van Hamburg, die het terrein harer werkzaamheden van het eiland Makada weldra over den geheelen Bismarck-archipel uitbreidde, waartoe ook de Nieuw-Lauenburg-groep behoort. Doel van deze en latere vestigingen was, naast handel in copra en paarl-oesters, het werven van arbeiders voor de plantages in den Samoa-archipel. Schitterende zaken werden er niet gemaakt, voornamelijk tengevolge van het, voor de europeesche geëmployeerden hoogst ongezonde klimaat en van de bezwaren om betrekkingen aan te knopen met de inboorlingen. Toch werden, in de hoop op betere tijden, de kantoren gehandhaafd.

De deutsche regering zond af toe een oorlogsschip in die streken en, in de maand December van het jaar 1878 deed de commandant van de korvet *Ariadne* de deutsche vlag hijschen op Mioko en op Makada, maar de regering sanctioneerde deze handeling niet. Het was eerst in het begin van 't jaar 1884, dat het plan werd opgevat om de deutsche vestigingen in die streken onder de bescherming van het moederland te stellen, dat zich toen eenigszins ongerust begon te maken over de expansie-zucht der engelsche koloniën op Nieuw-Holland. Den 19en Augustus van dat jaar ontving de keizerlijke commissaris, van Oertzen, last om den geheelen Bismarck-archipel, in naam van den deutschen keizer, in bezit te nemen. Een eskader van 4 schepen werd ter zijner beschikking gesteld en in de maand November van dat jaar werd op de voornaamste kustplaatsen de deutsche vlag geheschen.

De Australiërs maakten ook aanspraak op het gedeelte van Nieuw-Guinea, dat noch aan Engeland, noch aan Nederland behoorde, en daarop werd door een syndicaat van bankiers te Berlijn, voorgezeten door den geheimraad, van Hansemann, besloten tot de oprichting van een nieuwe maatschappij, die zich de ontsluiting en de exploitatie van het nog onbezett gedeelte van Nieuw-Guinea ten doel stelde. Hiervan werd kennis gegeven aan de regering, met verzoek om hare bescherming te verleenen. Den 20en Augustus 1884 antwoordde van Bismarck in toestemmenden zin, terwijl tegelijkertijd twee oorlogsschepen naar de wateren van Nieuw-Guinea werden gezonden, tot ondersteuning van de pogingen van den, door genoemd syndicaat gezonden gemachtigde, den in die streken bekende reiziger, Dr. Finsch.

Deze richtte op enige kustplaatsen op Nieuw-Guinea en Nieuw-Pommeren stations op, waarvan de voornaamste waren Finschhafen en Friedrich Wilhelms-hafen. Zoodra het bericht hiervan in Duitschland werd ontvangen, gaf de regering den 23sten December 1884 aan hare vertegenwoordigers in het buitenland last om de regeringen, waarbij zij geaccrediteerd waren, te verwittigen, dat de deutsche nederzettingen op Nieuw-Guinea en op de kust van Nieuw-Brittanje onder de bescherming van den keizer waren geplaatst terwijl de deutsche vlag daar, ten teeken van de in bezitname werd geheschen.

De Australiërs wilden zich bij dit fait accompli niet neerleggen en deden zelfs de engelsche vlag ontplooiën op enkele kustplaatsen, die door Dr. Finsch in naam van Duitschland waren in bezit genomen. Maar de resolute houding van von Bismarck, deed de engelsche regering het geraden achten om het optreden der australische broeders te desavoueren en het eind van het lied was, dat Duitschland zich het onbezett gedeelte van Nieuw-Guinea, den archipel van Nieuw-Brittanje en alle, ten Noordoosten van Nieuw-Guinea, tusschen den evenaar en den 8sten breedtegraad en

ADVERTENTIËN.

BABOE.

Eene Indische familie, met de Sindoro repatrierende, wensch **een baboe**, vrij van zeeziekte, en vertrouwd bij kinderen, over te doen aan eene familie, die naar Indië terugkeert.

Brieven franco bureau van dit blad motto **Baboe**.

De Dag- en Kostschool

van Mej. G. B. SCHUT,

wordt 3 Juni VERPLAATST

van NASSAULAAN 18 naar

Nassauplein 34.

Opleiding voor examens. Referentiën en prospectussen verkrijgbaar.

KON. NED. STOOMVERWERF
Opgerecht 1864.

J. HOEVELS
ROTTERDAM.

CHEMISCHE WASSCHERIJ
Franco toezending. Franco retour.

DAMES LAMBOOY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "
B. STRAUB, Frederikstraat 10, " "
VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

Buitenverblijf

HUIZE ROSENBERG-APELDOORN.

Besch. omgeving. — Ruime Villa.
Wordt v. blijvend of tijdelijk gunstig aanbevolen.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN

Prinsstraat 39,
's-GRAVENHAGE.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telefoon Interc. 124. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Lincrusta Walton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) } Hygiënisch afwaschbaar.
Tekko (zijde imitatie)

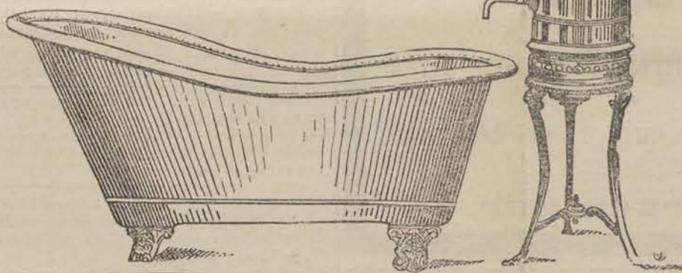
Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

W. P. de Bock,

73 Piet Heinstraat 73, Den Haag.

Telefoon nr. 345.

Eigen fabriikaat.

van Soest en van der Weijde

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en a deposito.

Met 1 dag opzegging 3 pet.

Voor 1 maand 3 1/2 "

" 3 maanden 3 1/2 "

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Bijzondere School voor Meisjes.

Keizersgracht 416, — Amsterdam.

Inrichting voor Onderwijs en Opvoeding van meisjes uit den deftigen stand, met Buitenlandsche Onderwijzeressen voor de vreemde talen.

Enkele kostleerlingen kunnen geplaatst worden.

Uitvoerig prospectus en inlichtingen verstrekt in Indië Mej. E. VAN LOON, hoofd der Meisjesschool te Rijswijk, Batavia.

In Holland gelieve men zich te wenden tot

de Directrice,

Mej. W. M. VAN LOON.

R. Glastra.

5-5a BIERSTRAAT, DEN HAAG.

in VERHUIZINGEN,

MET GROOTE en KLEINE MEUBELWAGENS.

Manden en Kisten gratis in bruikleen.

OOST en WEST.

De Restaurant is verplaatst naar

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Geopend van 11 Mei af, iederen dag der week van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.

Des Zondags van 12 tot 3 ure n.m.

Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.

Dine f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajoer of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (plat du jour) / 0.80.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELLEN.

Meubilering.

Stoffeering.

Decoratiën.

H. P. MEIJS,

Reinkenstraat 25, Den Haag.

GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

B. F. G. DALDERUP,

ATJENSTRAAT 68-68a-70, hoek Batjanstraat.
Het beste en voordeelgste adres voor
BUSGROENTEN.
UITGEWOGEN GROENTEN.
ZUURKOOL.
GEDROOGDE GROENTEN.
GEDROOGDE VRUCHTEN.
VRUCHTEN IN BLIK.
GELD. ROOKWORST.

Ons Bureau

HEERENGRACHT 4,
is wegens verplaatsing naar

Laan van Meerdervoort 195,
van 1 tot 10 Mei gesloten.

Voor inlichtingen gelieve men zich te
wenden tot den heer G. C. A. DE WITT,
de Perponcherstraat 93.

G. Nelck,

Behanger, Stoffeerder en Beddenmaker,
Van Merlenstraat 55,
'S-GRAVENHAGE.

Leverd en Repareert alle Gestoffeerde

Salon- en Eetkamer-Ameublementen.

Belast zich met verhuizen en in orde
brengen van GEHEELE INBOEDELSEN
onder waarborg tegen concurrerende
prijzen.

APELDOORN.

Te huur
een Gemeubileerde Villa,

Acht Kamers, fraaien Tuin, mooie
Stand. Geheel ingericht.
Fr. br. No. 84, Boekh. van Wieringen,
Apeldoorn.

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA
en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:

Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:

BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen
in Ned. Indië.

Interc. Telefoon 832.

Mevrouw M. STOFFERS
VAN SWIETENSTRAAT 134.

Gelegenheid tot onderricht in **Huis-
houdelijk Maleisch**. In 30 lessen kan
men zich voldoende op de hoogte stellen.
Informatie Bureau Oost en West.

Vervaardiging van **Indische uitrus-
tingen**. Voorhanden: **Ind. Koetangs**
(Jav. en Europ. model) ter vervanging van
corset.

Behangerij.
Stoffeerderij.
Meubelmakerij.
Complete Meubeleering.
OBRECHTSTRAAT 173/175. DEN HAAG.
F. J. VISSER & Co.

AU CORSET GRACIEUX,

Van Duren & Coppers.

UTRECHT DEN HAAG AMSTERDAM
Choorstraat 12. Spuistraat 16a. Leidschehoop 91.

De nieuwste Corsetten,
als „Gazelle”, „La Souveraine”, „Empire droit
devant” hebben wij in alle prijzen en maten
voorhanden.

Corsetten naar maat,
op eigen Atelier vervaardigd, onder garantie
van goed passen, elegante coupe en soliditeit.

DE WERELDBEROEMDE

echte Rieten Koffers

uit de

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK

zijn de lichtste, solidste en goedkoopste. 70 pCt. vrachtbesparing.

VIJF jaar schriftelijke garantie. — Eigen fabrikaat.

Onze ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan het Neder-
landsche Hof en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.

MAGAZIJNEN. Passage 53-57, Den Haag, Interc. Telef. 589.
Noordblaak 93, Rotterdam, Interc. Telef. 3424.

Grootste sortering van Koffers, Tasschen en Lederwaren.

CHRIST. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,

Paviljoensgracht 21a.

Fabriek van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Leverancier zowel Binnen- als Buitenlandsch voor HARMONIE-, FANFARE- en STRIJKORCHESTEN.

Specialiteit in
Saxophons, Obo's, Engelse Hoorns,
Fagotten, Bas-Clarinetten,
Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten,
enz. enz.

Groote Magazijnen van alle
op dat gebied behoorende Artikelen.
Guitares, Cifers, Banjo's,
Harmonica's, enz.

Ook alle daarbij behoorende Artikelen.

Goedkoopste adres voor

Reparatie aan alle Muziekinstrumenten

Clarinetten van hout en caoutchouc.

Scherp concurrerende prijzen.

Prijscourant op aanvraag gratis.

KON. NEDERL. MANDENFABRIEK

Ferd. van Vliet.

Tentoonstelling — Serremeubelen.

NOORDEINDE 158, — DEN HAAG.

C. J. L. VERMEULEN,

's-Gravenhage. — Toussaintkade 11.

Speciale afdeling voor moderne en zeer billijke
LIJSTEN, MIRA-STANDAARDS en ENCADREMENTEN, in alle
genres.

Groote sortering LIJSTEN, in verschillende maten gereed,
voor onmiddellijke aflevering.

In de zeer billijke prijzen, is het geheel
gareedmaken begrepen.

Geopend tot 's avonds negen uur.

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,

Bericht de ontvangst eener fraaie collectie

VOORJAARS- en ZOMERARTIKELEN

in de nieuwste Fransche en Amerik. modellen.

SPECIALE INRICHTING VOOR SCHOEISEL OP MAAT.

Th. SNITZELAAR,

Piet Heinstraat 139, hoek Zoutmanstraat,
DEN HAAG.

Voorhanden

eene prachtige Collectie ROKKEN en BLOUSES,
alsook ONDERGOEDEREN voor DAMES, HEEREN en KINDEREN

KOUSSEN.

Soliede goederen
tegen lage doch vaste prijzen.

SOKKEN.

Dijkstra & Co.

PARKSTRAAT 27, DEN HAAG.

Aan- en Verkoop van Effecten, Coupons enz.

Deposito's, Prolongatie.

VERSTREKKEN REISCREDIETBRIEVEN

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geillustreerde Prijscuranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maldienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
	1903	1903	1903	1903.	1903.
Oengaran	16 Mei	28 Mei	2 Juni	21 Juni	23 Juni
Sindoro *	30	11 Juni	16 Juni	5 Juli	7 Juli
Salak	13 Juni	25	30	19	21
Lavoe	27	9 Juli	14 Juli	2 Aug.	4 Aug.
Ardjoeno	11 Juli	23	28	16	18
Goentoer *	25	6 Aug.	11 Aug.	30 Aug.	1 Sept.
Merapi	8 Aug.	20	25	13 Sept.	15 "
Gedé	22 "	3 Sept.	8 Sept.	27 "	29 "

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastrat 1d, 's-Hage.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10-12 en van 2-4 uur,
inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie
den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch,
Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van
Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaster.

Drie jonge Dames die als Gouvernante of
Bonne naar Indië willen.

Een gegaeerd Onderofficier der Genietroepen
zoekt een betrekking voor loopend be-
heer; schriftwerk of eene eenvoudige admini-
stratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraak-
gebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en por-
tretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren
als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam.
Is tevens correspondent in de moderne talen.
Uitmunten referentiën.

Twee Dames voor pianolessen.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek,
met diploma machinistenschol, voor admin.
betrekking.

Een Heer voor administratieve be-
trekking of magazijnmeester.

Eene Dame te Leiden voor het maken
van uitzetten.

Eene Dame voor onderricht in fröbe-
len (heeft diploma).

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene
drukkerij.

Vier Dames voor waarnemen van een huis-
houden en naar Indië gaan.

Drie Dames om bejaarde dame ge-
zelschap te houden.

Twee Dames zoeken plaatsing als Steno-
graaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t' huis zondst
salaris bij eene dame om deze in de avond-
uren gezelschap te houden; kan in 4 talen
voorzien en maakt muziek.

Drie Dames om met eene familie op reis
te gaan; waarvan de éene Hollandsch,
Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben
veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depöthoudster.

Een bekwaam machinist machine
bankwerker voor plaatsing in Oost- of
West-Indië.

Drie gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve be-
trekking.

Drie jonge Meisjes en een jonge Weduwe om
als kindersjuffrouw mede naar Indië
te gaan.

Twee gep. off. reeds eenige jaren in Indië werk-
zaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Conducateur der art. O.-I., met uit-
stekende aanbevelingen, voor admin. betrek-
king, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.

tusschen den 141sten en 154sten lengtegraad gelegen eilanden zag toeziende, benevens een gedeelte van den Salomon-archipel.

Frankrijk, als tweede hoofdginteresseerde, legde zich den 24sten December 1885 bij den nieuwen toestand neer, op voorwaarde dat Duitschland de Eilanden onder den wind, de Gezelschaps-eilanden en de Nieuwe-Hebriden ongerept zou laten.

Intusschen was de heer van Hansemann er in geslaagd om den 26sten Mei 1884 te Berlijn een nieuwe maatschappij, de „Neu-Guinea Kompagnie“ op te richten, waaraan den 17en Mei 1885 bij keizerlijk charter werd toegestaan, om souvereiniteitsrechten uit te oefenen op Nieuw Guinea en in den Bismarck-archipel, terwijl die rechten den 13den December 1886 ook over de, aan Duitschland toegewezen eilanden van den Salomon-archipel werden uitgerekt.

De eerste zorg der maatschappij was, om het land te explooreeren, waarover zij het bestuur had aanvaard. Het was deze taak, waaraan zich de eerste Landeshauptmann, de gepensioneerde vice-admiraal, baron von Schleinitz, wijdde. Verschillende expedities leidden tot de definitieve aanwijzing van een aantal stations aan de kust en aan de riviermondingen, terwijl tal van reizigers het binnenland doorkruisten. In 1891 brak evenwel te Finschhafen een epidemie uit, waarvan de oorzaken nu nog niet bekend zijn geworden en die ongeveer de helft der ambtenaren van de maatschappij ten grave sleepte. Deze had intusschen, ontmoedigd door de verkregen slechte resultaten, in 't jaar 1889 met de regering een verdrag gesloten, waarbij o. a. het bestuur werd overgedragen aan keizerlijke ambtenaren, die, evenals de kosten van het bestuur, door haar moesten worden betaald. In de maand April 1902 zelde de regering dit gedeelte van 't verdrag op, waarschijnlijk wegens de ongeregelde betaling harer ambtenaren door de maatschappij, zoodat deze zich wederom, tegen haar zin, hersteld zag in de, haar in 1885 toegekende souvereiniteitsrechten.

Twee, door haar in het leven geroepen cultuur-maatschappijen, de „Kaiser Wilhelmsland Plantagen-gesellschaft“ en de „Astrolabe Kompagnie“, waarmee de eerste later samensmolt, konden ook al op geen gunstige resultaten wijzen, en, ten einde raad, wendde zij zich tot de deutsche regering om haar te ontheffen van de, haar drukkende souvereiniteitsrechten. Na in 1895 nul op haar request te hebben gekregen, zag zij den 7en October 1898 eindelijk haar verzoek ingewilligd, waarop de staat den 1en April 1899 in hare rechten trad, waarvoor haar een, in tien jaarlijksche termijnen te betalen vergoeding van 4 miljoen marken werd toegekend, benevens een terrein, ter grootte van 50000 hectaren, ter harer keuze in Keizer Wilhelmsland of in den Bismarck-archipel.

De heer Decharme, aan wiens werk, *Compagnies et Sociétés coloniales allemandes*, wij deze gegevens ontleenen, wijt de negatieve resultaten der „Neu-Guinea Kompagnie“ niet in de laatste plaats aan den geest van centralisatie en betweterij, die bij het bestuur der maatschappij voorzat, terwijl als het ware stelselmatig een ieder daaruit werd geweerd, die omtrent de bezittingen der maatschappij door een verblijf op Nieuw Guinea de noodige inlichtingen en raad zou kunnen verschaffen. Geen der bestuursleden achtte 't de moeite waard zelf eens 'n kijkje te nemen, en toch kwamen alle besluiten en voorschriften voor het protectoraat uit Berlijn.

De stabiliteit van het personeel liet ook zeer veel te wenschen. In dertien jaren tijds, volgden elkander niet minder dan tien generale vertegenwoordigers der maatschappij op, die van 1885 tot 1889 den titel van Landeshauptmann voerden, welke in laatstgenoemd jaar op den keizerlijken commissaris overging, maar van 1892 af tot 1896 toen de heer Kurt von Hagen de functien van directeur der „Astrolabe-Kompagnie“, van directeur-generaal der „Neu-Guinea-Kompagnie“ en van Landeshauptmann in zich verenigde, weder door de vertegenwoordigers der maatschappij werd gevoerd. Van deze vertegenwoordigers waren er slechts drie, die getoond hebben, dat zij nuttig werk hadden kunnen verrichten, zoo hun daartoe den tijd was gelaten — vice-admiraal von Schleinitz, de heer Krätke, en Kurt von Hagen, welke laatste door de inboorlingen werd vermoord, bij de vervolging van de moordenaars van den heer Ehlers.

Het ondergeschikt personeel is nooit voltallig geweest. De Landeshauptmann Schiele, die twee jaren en vijf maanden in functie was, gaf zijn oordeel in de volgende bewoordingen te kennen: „De meest vernietigende critiek, die ik op de „Neu-Guinea Kompagnie“ kan oefenen, is wel de mededeeling dat zij van 600 ambtenaren der maatschappij, die ik heb zien komen en gaan, niet een enkele blijvend aan zich heeft kunnen verbinden“. Er heerschte in het bestuur dan ook een ware anarchie, zoodat de gouverneurs, die zich van Berlijn de wet zagen voorschrijven zonder daartegen iets te kunnen doen, niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de negatieve uitkomsten.

Toch schenen alle voorzorgen te zijn genomen om een ernstig bestier van zaken te waarborgen. Tal van onderwerpen vereischten toch een beschikking van den raad van beheer, maar deze werd veelal slechts bijeengeroepen om zich voor faits accomplis te zien gesteld.

Zijn aan de „Neu-Guinea Kompagnie“ groote fouten bij de vervulling der, haar opgelegde bestuurstaak te verwijten, ook in economisch opzicht beging zij misslag.

De zetel der bestuursvertegenwoordiging werd na de eerste vestiging te Finschhafen twee malen verplaatst, eerst naar Stephansort en ten slotte naar Friedrich-Wilhelmshafen. Bij de overname van het bestuur door den staat viel echter de keuze voor de vestiging van het centraal gezag in de kolonie niet op laatstgenoemde plaats, maar op Herbertshöhe in Nieuw-Pommeren, de eenige, van den aanvang af geslaagde vestiging der „Neu-Guinea Kompagnie“, die onder het enigermate zelfstandig beheer van Dr. Hahl, sedert 1895, ook een groote vlucht had genomen. Van de twaalf, door de maatschappij gestichte landbouw-stations zijn er nu nog slechts twee als zoodanig gehandhaafd: Stephansort en Berlinhafen.

Daaruit blijkt, dat men maar op goed geluk probeert in gaan nemen op groote schaal, zonder daaraan een degelijk onderzoek te doen voorafgaan, terwijl bovendien het mislukken der cultuurplannen op Nieuw-Guinea moet worden geweten aan het gebrek aan arbeidskrachten. Men deed arbeiders van elders komen, waarvan de kosten omstreeks 1 miljoen mark bediepen, terwijl de opbrengst van hun arbeid nauwelijks 800,000 marken bedroeg. Ietwat eigenaardig is de, enigszins naar een verwijt zweemende opmerking van den heer Decharme, dat de arbeidersdepôts zoo

goed ingericht waren, dat werklieden, die er bij aankomst allerleedigst uitzagen, twee of drie jaren later nog werk konden presteeren. Door al dat getob is veel geld door de maatschappij verknoeid en niet in de laatste plaats geschiedde dit ten opzichte van de, voor Nieuw-Guinea noodige communicatie over zee. Eerst bracht zij eigen schepen in de vaart, die echter op 'n goedkoopje aangeschaft waren en niet zeevaardig bleken. Na eenige maanden lag de vloot op den bodem der zee en was de maatschappij een groot deel van haar kapitaal kwijt. Daarop zond zij, na vergeefsche onderhandelingen met een nederlandsche maatschappij, eerst de *Nierstein*, daarna de *Hansa*, en eindelijk de *Schwalbe* alle acht weken naar Singapore in aansluiting met de aankomende en vertrekkende mail der Duitsch-oostasiatische lijn. Dat kostte haar jaarlijks 300,000 mark, terwijl de geheele waarde van de vracht geen 150,000 mark bereikte.

Om kort te gaan: de „Neu-Guinea Kompagnie“ heeft verre van schitterende zaken gemaakt en dat waarschijnlijk hoofdzakelijk door eigen schuld. De reiziger Tappenbeck schreef in de *Zeitgeist* van Juli 1900 het volgende: „Men moge van de „Neu-Guinea Kompagnie“ denken wat men wil — en ik geef gaarne toe dat zij eenige kleine diensten heeft bewezen — het is echter zeker dat haar bestaan een ongeluk geweest is voor het land“.

Hebben wij in het vorenstaande met de geschiedenis van het ontstaan en van het vegeteeren bestaan der „Neu-Guinea Kompagnie“ ook die van den oorsprong van de kolonie Duitsch Nieuw-Guinea gegeven, wij willen thans nog even verwijzen bij het jongste officiële verslag betreffende dat *Schutzgebiet*, om te zien in hoeverre dit vordering maakte, sedert het rijk het bestuur er van aan zich getrokken heeft.

Het zij hier even opgemerkt, dat nu ook de Karolinen en de Mariannen tot deze kolonie behooren, maar thans buiten sprake zullen blijven, daar wij het optreden der Duitschers aldaar meer uitvoerig zullen bespreken in verband met de verrichtingen der „Jaluit-Gesellschaft“ in die streken. Alleen zij opgemerkt dat in het geheele *Schutzgebiet*, met inbegrip dus van genoemde eilandgroepen, 446 blanken zijn gevestigd, w. o. 20 Nederlanders, die zich op de eilanden van den Bismarck-archipel bevinden.

Eigenlijk Duitsch Nieuw-Guinea, Keizer Wilhelmsland, is er in den loop der tijden nog maar altijd niet op vooruitgegaan. In het officieel verslag vindt men geen opgave van de waarde van in- en uitvoer van dit gebied. Er bevinden zich thans in het geheel 6 nederzettingen van blanken aan de kust, waarvan Friedrich Wilhelmshafen, ook als zetel van de vertegenwoordiging der „Neu-Guinea Kompagnie“ de voornaamste is. Deze haven wordt alle zes weken eenmaal aangedaan door een der beide schepen, die de „Norddeutsche Lloyd“ hier in de vaart heeft, terwijl voor de kustvaart, sedert het vertrek van de *Herzog Johann Albrecht* naar Hongkong, om daar belangrijke herstellingen te ondergaan, slechts kan worden beschikt over een schoener van 50 tons, een stoombootje van 30 tons, en meerdere kotters met een inhoud van 5 tot 10 tonnen. Grootsche verwachtingen worden echter betreffende Keizer Wilhelmsland gekoesterd wegens de voorkoming van caouthou-leverende gewassen. Men heeft het ook eens met de tabak geprobeerd, maar de „Neu-Guinea Kompagnie“ heeft besloten van die proeve af te zien, daar de kosten voor werving en overtocht van de, daartoe benodigde chineseesche koelies, haar veel te hoog kwamen om bedoelde cultuur loonend te doen zijn. Copra is nu zoo goed als het eenige belangrijke uitvoerartikel.

Ook in den Bismarck-archipel nemen de kokos-aanplantingen een belangrijke plaats in, maar in de laatste jaren is door de „Neu-Guinea Kompagnie“ ten Zuiden van Herbertshöhe, de hoofdstad der kolonie, een, naar het schijnt, goedgeslaagde proef met de cultuur van koffie genomen. Daar werken nu in de koffie-tuinen 3323 inlanders, onder het toezicht van 30 europeesche employeeren.

Gelijk wij reeds mededeelden maakte de Bismarck-archipel, onder het bestuur van Dr. Hahl, goede vorderingen en die toestand van vooruitgang houdt nog steeds aan. Over het jaar 1901—1902 bedroeg de waarde van den invoer in den archipel 1,330,530 mark en die van den uitvoer 2,521,234, terwijl de totale waarde van den handel, in vergelijking met het jaar te voren, een vermeerdering met 437,135 marken aanwees.

Een bijzonderheid, wat het handelsverkeer in de kolonie aangaat, is wel dat, terwijl in nagenoeg alle havens, ook die van Herbertshöhe, het aantal schepen in het laatste verslagjaar een vermeerdering onderging, de gezamenlijke tonnenmaat achteruitging. In het jaar 1901—1902 deden b. v. 193 handelsschepen Herbertshöhe aan, tegen 185 in het jaar te voren, terwijl de tonnenmaat resp. 85,492 en 100,000 bedroeg. Waarschijnlijk heeft hier de ondervinding den groter schepen profondervindelijk geleerd om weg te blijven en de plaats voor kleinere schepen vrij te laten, die er nog voldoende lading kunnen vinden voor een loonende vaart.

INGEZONDEN.

Beter volksonderrecht in Indische aangelegenheden.

In het *Sociaal Weekblad* van 1 Maart 1902 schreef ik over dit onderwerp het een en ander, dat in het *Koloniaal Weekblad* en het *Tydschrift voor Ned.-Indië* werd besproken.

De redactie van het *Koloniaal Weekblad* verklaarde, dat „Oost en West“ gaarne aan mijn daár gedaan voorstel gevolg zou geven, zoodra het daartoe de kans schoon zou zien.

Toen ik in het *Algemeen Handelsblad* van 24 Maart j.l. las, dat er een Staatscommissie was benoemd tot het voorbereiden van voorstellen aan de Regering tot reorganisatie van het lager, middelbaar en hooger onderwijs en ik onder de namen der leden ook vond dien van mr. C. Pijnacker Hordijk, oud-Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, vroeg ik mij zelf in spanning af, of „Oost en West“ en „Moederland en Koloniën“ deze prachtige gelegenheid, om de zoo gewichtige zaak krachtig aan te vatten, al dan niet voorbij zouden laten gaan.

Reeds wanhoopte ik en kwamen er allerlei dwaze plannen bij mij op, om te verhoeden dat deze aangelegenheid, wie weet voor hoe lang, van de baan en in het vergeetboek geraakte, toen ik tot mijn groote vreugde in het *Koloniaal Weekblad* van 23 April j.l. het volgende las:

„De groote taak die de 4e commissie thans zal trachten tot uitvoering te brengen, is: het nationaal onderwijs zoodanig van de kennis onzer koloniën en van koloniale toestanden te doortrekken, dat deze tot algemeene waardeering

*) Van 20 Maart 1902.
**) Jaargang 1902, afl. 2 en 3.

leidt van die belangrijke deelen van het Nederlandsche rijk. Niet alleen bij het lager, maar ook bij het middelbaar en het hooger onderwijs, is het daamee tot nu toe treurig gesteld. Pogingen om van buiten af daarop invloed uit te oefenen, hadden weinig gevolg, zoodat de commissie meent dat alleen een krachtig en goed gemotiveerd aankloppen bij de Regering, het gewenschte resultaat zal geven.“

Ziedaar de weg, dien wij betreden moeten, dien wij reeds lang hadden moeten betreden.

Niet door vernieuwing van de ornamenten, die den torensptsieren, wordt een gebouw voor ondergang bewaard; niet door een angstvallig in-het-leven-trachten-houden (zonder meer) van aan tering lijdende en wegstervende kunstnijverheid, — bloesem van welvaart immers, — redt men die kunst, doch door het bevorderen dier welvaart zelve.

De bloesem komt vanzelf, wanneer de sappen er maar zijn.

En de belangstelling komt vanzelf wanneer de wetenschap er maar is.

Die wetenschap . . . ? De groote massa van het nederlandsche volk zal niet de geringste moeite doen, haar te verkrijgen, want zij vindt vervelend, intens vervelend, alles wat Indië betreft. Nu kan men daarover mopperen, het dwaas, dom, ezlachtig vinden, verder komt men er niet méé en Indië wordt daardoor dus niet gebaat.

Het éénige middel is dwang: verplicht onderwijs in indische aangelegenheden.

„Dwang“ heeft in het vrijheidslevende Nederland een ongunstigen klank, maar waarom zou men wel den Hoogere-Burger-scholier mogen dwingen, wiskunde en moderne talen en boekhouden en staathuishoudkunde te leeren, den gymnasias geschiedenis en Latijn en Grieksch, maar hun niet de verplichting mogen opleggen, een daaraan evenredige hoeveelheid kennis op te doen van Indië, van dat Indië welks wel en wee zoo nauw samenhangt met het wel en wee van Nederland?

Hoe men die hoeveelheid kennis zal geven aan het nederlandsche volk, op welke wijze het onderwijs in indische aangelegenheden zal moeten worden ingericht? Het is de ervaring die op deze vraag een antwoord moet geven. En daar die ervaring zoo goed als geheel ontbreekt, zal men proeven moeten nemen.

Ik zou willen voorstellen een profneming met de gymnasia, hoogere-burger scholen en kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen van bij voorbeeld Noord- en Zuid-Holland. Of acht men twee provinciën op eens te veel, dan van één der provinciën. Populaire voordrachten zullen het in den beginne moeten zijn, de belangstelling prikkelende, geen al te hooge eischen stellende aan het geduld en het denkvermogen van het auditorium. Lichte kost, die verlangen doet naar meer. Eerst wanneer de belangstelling hoog gespannen zal zijn, zal men kunnen beginnen met het aandraagen van heusche, ernstige wetenschap.

De hoogere-burger-scholen en gymnasia zijn reeds met leerstof overladen, zal men zeggen. Accoord, daarom moet m. i. ook een heele massa van die leerstof over boord. En in de plaats van een gedeelte van dien ballast zou kunnen komen de, voor den Nederlander zoo dringend noodige kennis van Indië.

Aan boekhouden b.v. besteedt men op de H. B. S. veel te veel tijd. Om zich voor den handel te bekwaamen gaat men niet naar een H. B. S. En de H. B. scholier die geen handelsman wordt, heeft al bitter weinig aan hetgeen hij op die school van het boekhouden leerde. Iets dergelijks kan men zeggen van Plant- en Dierkunde, Aardkunde, Mineralogie, Teekenen. Verre van mij, die vakken als minderwaardig te beschouwen, doch een enigszins degelijke behandelng behoort m. i. niet thuis op H. B. S. of Gymnasium doch op de Hoogeschool dan wel een speciale vakschool.

Ware het vermogen van den mensch om wetenschap op te nemen en vast te houden, onbeperkt, ik zou zeggen: leer hem alles tot zelfs kleermaken, kookbakken, timmeren, koken en smeden toe, ook al is hij in het geheel niet van plan, kleermaker, kokebakker, timmerman, kok of smid te worden. Want de kennis van die dingen zou hem wel eens te pas kunnen komen, hem althans eenige aangename oogenblikken kunnen bezorgen. Zoo kan het ook voor den ingenieur geen kwaad, 4 jaar lang een uur per week les te hebben gehad in plant- en dierkunde en 2 of 3 jaar achtereen in het boekhouden. En voor den arts of apotheker niet, een volledige cursus in het hand- en het lijntekenen te hebben doorlopen. Waar echter de doorsneemensch reeds moeite heeft, om die kennis op te doen, die hij bepaald noodig heeft voor het leven, daar is het m. i. wreede plagerij, van hem te eischen, dat hij bovendien zich bekwame in vakken, voor welke hij niets gevoelt, de kennis waarvan hem echter . . . wel eens te pas zou kunnen komen. Zulke plagerij doet zelfs kwaad doordat zij de totale kennis der menschheid doet af- inplaats van toenemen. Immers wanneer ik, bij voorbeeld in het geheel geen muzikalen aanleg bezittende, gedwongen word, een zeker aantal uren per week aan de beoefening van muziek te wijden, dan kan dit niet anders geschieden dan ten koste van de vakken waarvoor ik wel aanleg heb. En het bitter-beetje kennis dat ik, ondanks mijn afkeer, van de muziek opdoe, is dan natuurlijk per se veel geringer dan de hoeveelheid kennis die ik door tijdverlies verhindert werd op te doen van mijn lievelingsvakken.

Daarom zou ik tot op zekere hoogte vóór vrijmaking van het onderwijs zijn. Men handhave het bestaande eind-examen H. B. S., doch stelde het bezit van het diploma daarvan niet als eisch voor de toelating tot eenig ander examen. Dat diploma pretendeert immers te zijn een bewijs van algemeene ontwikkeling? Welnu, dat het in die rol blijve, doch zich niet het recht aanmatige, in te grijpen in den toch reeds zoo moeilijken strijd om het bestaan, dien een mensch te voeren heeft. — Wil iemand, die b. v. ingenieur wensch te worden, absoluut Boekhouden en Plant- en Dierkunde leeren, het sta hem vrij, doch men eische van hem geen kennis van die vakken. Wil de apotheker of arts leeren teekenen, boekhouden, koken, smeden of viool-spelen, men legge hem geen hinderpaal in den weg, maar dwinge hem niet, die dingen te leeren.

Streng eische men van den apotheker, den arts, den ingenieur, den mensch in het algemeen, dat zij blijken van voldoende bekwaamheid geven in al hetgeen hun vak betreft; ik vind echter dat de Staat het recht niet heeft, den burgers kennis op te dringen, die hun niet aanstaat en niet noodig is voor de behoorlijke nakoming hunner verplichtingen.

„En toch wilt ge den Nederlander dwingen, voldoende kennis op te doen van dat Indië, waarvoor hij zoo weinig gevoelt?“ Deze voor de hand liggende vraag beantwoord ik zonder aarzeling met „ja.“ En dit schijnt inconsequent, is het echter niet: de Nederlander wil absoluut Indië blijven beheerschen; welnu dan moet hij ook bewijzen, de morele bevoegdheid daartoe te bezitten.

*) Noot v. d. R. C. Wij zijn het met den schrijver volstrekt niet eens, indien deze qualitatieve de inlandische kunstnijverheid geldt. Haar voortbestaan onder voor haar hoogst moeilijke omstandigheden wijst veelmeer op 'n taale constitutie, die voor de toekomst veel belooft.

Hiervoren gaf ik in overweging, proeven te nemen in één of twee provinciën. Blijkt ware m. i. dat Indië de kosten daarvan droeg? — De leiding zou kunnen worden opgedragen aan één of meer der wegens de opheffing der Delftsche „Indische Instelling“ gepensioneerde professoren en leeraren. — De lessen zouden voorloopig natuurlijk moeten worden gegeven buiten de gewone lesuren der H. B. scholen, gymnasia en kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen.

In den eersten tijd zal men te kampen hebben met ontoereikend onderwijzend personeel; in geen geval zal aan elke school een afzonderlijke leeraar verbonden kunnen worden. In deze leemte voorziet men door de aanstelling van rondreizende docenten, ieder met een aantal scholen tot ressort. Te maken reis- en verblijfkosten dienen hun natuurlijk te worden vergoed.

Het gebied der profnemingen breide men gestadig uit, totdat het zich uitstrekte over geheel Nederland. Gelijken tred daarmede houde de vorming van onderwijzend personeel. — Ik stel mij voor, dat er ten slotte „acten“ zullen zijn voor de „wetenschap der indische toestanden“, zoodaer er acten zijn voor Fransch, Engelsch, Duitsch, wiskunde enz.

Wat er gedoceerd zal moeten worden? Het is alweer de ervaring, die op deze vraag het antwoord zal moeten geven; al docerende zullen de leeraren er achter komen, welke grenzen zij voor elke klasse zullen hebben te trekken; zelfs de knapste professor zou dit thans nog niet kunnen zeggen, want het nederlandsche volk door onderwijs zooveel belangstelling voor Indië ingieten, dat het met Indië méé-gevoelt, mééleeft, zal nog heel wat moeilijker zijn dan het vormen van geschikte ambtenaren voor den indischen dienst.

Op de lagere scholen zal men misschien kunnen volstaan met hetgeen er reeds thans geleerd wordt, doch in de hoogere onderwijs-inrichtingen zal men veel verder moeten gaan.

Het doel waarnaar gestreefd dient te worden, is: dat ieder Nederlander, — man of vrouw, jongen of meisje, — op Gymnasium, H. B. school, Handelsschool, Kweekschool voor onderwijzers of onderwijzeressen of eenige andere inrichting van onderwijs tusschen de lagere school en de Universiteit in staande, van Indië genoeg leere, om er zich een duidelijk, zij het ook niet in alle onderdeelen geacheveerd, beeld van te kunnen vormen en, bij verdere studie, zonder mentor den weg te kunnen vinden. Het onderwijs zij zóódanig, dat de belangstelling voor Indië niet meer exceptie blijve doch bij het ontwikkelde publiek in Nederland algemeen voorkome

P. F. ABELL,
contr. B. B. met verlof.

Den Haag, 26 April 1903.

*) Noot v. d. R. C. Wij zien de *billykheid* hiervan niet in. Wat is er voor billykts in gelegen, dat Indië en niet Nederland zelf zou betalen voor het nemen van proeven, om aan het nederlandsche volk de morele bevoegdheid te schenken om Indië te blijven beheerschen?

Errata.

In no. 3 van de *Takitories* (zie no. 6 v. h. K. W.) zijn door een, wegens verandering onvoldoende correctie eenige zinstorende drukfouten blijven staan. De aandachtige lezer zal, om iets te noemen, wel hebben vermoed, dat er in de 3de kolom van bladzijde 2, regel 18, iets niet in orde was. Ik stel er prijs op te zeggen, dat daar in plaats van het woord „Katholiek“ moet staan: „Kolonist“. Uit hetgeen volgt is dat trouwens licht op te maken.

TROPICUS.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Mei 1903.

L. E. Dom: Feiten en beschouwingen betreffende de Gouvernements koffiecultuur. — J. E. de Meijer: Het boschwezen en de politie. — Mandsoerje en de Siberische spoorweg. — Varia: Het jubileum van Prof. Dr. H. Kern. — De wording van de lagere Scholen in Minahassa. — Werving van Indo's. — Spoor- en tramwegen in Ned.-Indië. — Maandelijksche revue van brochures enz. — S. Kalf: Jeremias van Riemsdijk. — Koloniale literatuur: Uit Java's Binnenland. Beschaving, door Boeka. — Wetenschap en Industrie: Zijdecultuur in Siam. — Brood van rijst gemaakt. — Kostprijs van Duitseche bietsuiker. — Siam. — Stoomvaartdienst tusschen Java, China en Japan. — Onderzeeische telegraafkabels. — De gevaren verbonden aan trusts. — W. C. M.: Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landbouw in N. I. April 1903.

H. ten Oever: Eenige ervaringen op het gebied der harscultuur. — J. S. van Braam: Eenige Duitseche landbouw-economische ervaringen met betrekking tot den landbouw op Java. — A. W. Nanninga: Beschouwingen over de thee-fabricatie (V). L. H. Jesse: Beschrijving der bereiding van de Liberia-koffie te Telogo Redjo. — Orient: Bijcultur op koffievelden. — De wieroekboom. — E. du Bois Jr.: De doktor van den koffiestam. — De consumptie van Chineesche thee in Ned.-Indië in vergelijking met die van Java-thee.

Onze Eeuw. Mei 1903.

E. B. Kielstra: De Bandjermasinsche Sultanspartij. De Indische Mercur. No. 18, 5 Mei 1903.

Der Kaffee. — Onderzoek van twee Ned. Indische vetsoorten. — Het zesde Suikercongres te Semarang. — Tabak onder schaduw. — Over de bepaling van eiwitstikstof in Tabak. — Invoerrecht op tabak. — Verslag van het mijnevezen over het 3e kwartaal 1902. — Bataviasche Landbouwvereniging. — Verslagen van Maatschappijen. — S. Kalf: Indisch porcelein.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	8 Mei	22 Mei	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	15 "	29 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	19 "	2 Juni	9.15 's av.
(Supplettoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)			
Marseille, Lloyd,	12 Mei	26 Mei	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	16 Mei	30 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	8 "	22 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	11 "	25 "	9.45 's av.
Via Marseille: Supplettoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.			
Via Napels: Supplettoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.			
MAIL SURINAME.			
St. Nazaire, Fr.,	8 Mei	8 Juni	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 Mei	31 Mei	11.30 's av.
Southampton, Eng.,	12 "	26 "	11.30 's av.

ADVERTENTIE.

ONTVANGEN:

de Nouveautés

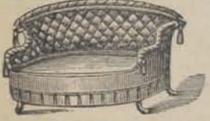
voor het aanstaande Saisoen.

J. V. VAN DEN AREND,

Marchand-Tailleur.

Van Kinsbergenstraat 100.

's-Gravenhage.

Corsmit Brossois & Co.

Meubelfabrikant

DEN HAAG.

Compleete Meubilerie,

benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand f 15.—

» Bovenhuis » » 20.—

» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

61

Anton Lotz,

Horloger-Opticien.

PIET HEINSTRAT 61,

's-GRAVENHAGE.

Export naar

Oost- en West-Indië.

Horloges. — Pendules.

Optische Artikelen.

En gros.

En détail.

Hoofd-Depôt

(voor 's-Gravenhage)

van af

15 October 1884

van het **ECHTE**

Prof. Dr. G. Jaeger's

NORMAAL-

ONDERGOED,

voor Heeren, Dames en

Kinderen,

in Winter- en Zomer-

qualiteit.

uit de Fabriek der

Heeren

Wilh. Benger Söhne,

Stuttgart,

tot de laagste prijzen

Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten

zeerste aanbevelen.

A. Vahle & Co.

DEN HAAG, Hoogstraat No. 14

— Telefoon 1218 —

ROTTERDAM, Hoogstraat 340.

— Telefoon 2987. —

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZON,

Tailleurs,

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée
pour costumes „Genre Tailleur”
pour Dames.

A. N. BORSBOOM

COIFFEUR,

Heerengracht 50a bij de Princesegracht

DEN HAAG.

De Salons zijn des Zondags tot 6 uur geopend.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz., enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 45.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.

Agent voor den Haag en omstreken, de Heer

A. DE SWERT.

Schenkweg 216

Instituut voor Onderwijs in de Fransche Taal

(voor Volwassenen).

DEN HAAG. TOUSSAINTKADE 24.

Onderwijs door Fransche Leeraars.

BERLITZ METHODE.

CONVERSATIE.

Afzonderlijke Cursussen voor Dames. — Lessen in en buiten het Instituut.

VRAAGT PROSPECTUS.

Naaimachinehandel

vh. **A. LEWENSTEIN,**

HOOFDMAGAZIJN: Amsterdam, Warmoesstraat 189.

Filiaal: Den Haag, Wagenstraat 18a.

Generaal Vertegenwoordiger

der SEIDEL & NAUMANN—WHEELER & WILSON—VICTORIA en andere prima naaimachines, allen van nieuwste constructie en ingericht voor het moderne borduren.

N. B. Onze handleiding voor zelfonderricht in het moderne borduren en het knippen en naaien van dames- en kinderkleding, is in onze magazijnen verkrijgbaar à f 1.— per exemplaar en wordt bij aankoop van een trapnaaimachine gratis verstrekt.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63.

Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend 1e Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,

Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.

Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxermiddelen.

WONDEROLIE-PASTILLES }

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGERINGEN.

Zie aanbevelingen Nederl. Rode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg,

Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen, enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. Te bekomen bij alle Apothekers.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.

OPGERICHT IN 1866.

Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wassen,

drogen, strijken en opmaken van alle Witte Bonte, Flanelen en Wollen goederen.

Alle soorten van Gordijnen.

Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met bacterie vrij water uit Norton wellen

op ± 32 Meter beneden D.P. geboord en in een speciaal toestel ontijzert.

Voordeelige condities voor enkel gewassen en gedroogd.

Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Brief adres: **GEBR. HEIJNEN.**

Witte Brug. — Den Haag.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

Importeur van Indische ingrediënten voor de rijsttafel.

Speciale afdeling voedings-artikelen als:

Shredded Wheat (nieuw tarwe brood).

Vitos-Force-Hornbij & Quakers Haver-mout. Kasseler Haver-Cacao.

Eikel-Cacao (Dr. Vinkhuijzen).

Mutase Bisquits - Revalenta Racahout. etc. etc.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIKKEPRIJZEN.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32^d.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

SIEGEL-PIANINO.

Zie beoordelingen van binnen- en buitenlandse autoriteiten, Musici en Technici.

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,

EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van

Muziek-Instrumenten,

voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

STAAT

voor aanvraag van **VERLOFSTRACTEMENT**

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

E. VAN FOREEST-NIX,

WEIMARSTRAAT 37, DEN HAAG.

In Verbandstoffen, Verplegings-Artikelen,

Drogerijen, Chemicaliën.

VERFINBUSSEN enz.

Centraal Drogist WEIMAR.

VERMEULEN's Fotografisch Atelier,

Toussaintkade 11, 's-Gravenhage,

is de meest gunstig bekende inrichting

VOOR

Moderne Fotografie.

⚡ Vlugge en artistieke afwerking.

⚡ Zeér billijke prijzen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

De s-Gravenhage'sche Boek- en Handeldrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,